

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1129

6. PROSINCA 2024. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Sjednica Savjeta Vlade RH za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Jačanje veza i podrška iz Hrvatske

SADRŽAJ

9

Objavljene dobitnice nagrada
»Utjecajne hrvatske žene«
i »Buduće liderice za 2025.«

**Zlata Vasiljević –
utjecajna hrvatska
žena iz Srbije**

10

Vlč. Mihael Sokol, upravitelj
Fondacije A. G. Matoš

**Rad Fondacije treba
učiniti još vidljivijim
i prepoznatljivijim**

12

Dr. sc. Miloš Bešić,
redoviti profesor na Fakultetu
političkih znanosti u Beogradu

**Političko jedinstvo
i politički sukob grade
se na etničkoj matrici**

22

Večer ikavice u Stanišiću

Od Bačke do Dalmacije

30

Hrvatska književna Panonija
u Budimpešti

Praznik knjige i kulture

33

Godišnji koncert
HKPD-a Matija Gubec u Rumi

**Novi repertoar
za rođendan**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeva 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip Ivešić,
Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka
Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Ama-
lija Šimunović, Željka Vukov

v. d. RAVNATELJICE:

Mirjana Trkulja

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

• Davor Bašić Palković
• (novinar, urednik rubrike kultura)
• Ivan Ušumović
• (novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
• (novinar)
• Jelena Dulić Bako
• (novinarka)
• Suzana Darabašić
• (novinarka dopisništva Srijem)
• e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

LEKTOR:

• Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

• Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

• Branimir Kuntić
• (tajnice@hrvatskarijec.rs)
• (distribucija@hrvatskarijec.rs)

• TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

• TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

• E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

• WEB: www.hrvatskarijec.rs

• TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

• List je upisan u Registar javnih glasila

• Agencije za privredne registre Republike Srbije

• pod registarskim brojem: NV000315

• COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija

• u publikaciji Biblioteka

• Matice srpske, Novi Sad

• 32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

(Ne)svrstavanje

Biti novinar lijepo je, ali i teško i odgovorno. Bilo što da napišete, kažete, objavite podložno je sudu i kritici vaših čitatelja, gledatelja, slušatelja. Bilo što da napišete, kažete, objavite može biti povod da vas svrstaju kao navijača ove ili one strane, ili u još gorem slučaju neprijatelja i podrivača ove ili one strane. Pohvale su rijetke i obično stižu od onih običnih ljudi koji su dobili priliku prvi puta nešto kazati, ljudi o kojima su novine prvi puta pisale, ljudi kojima se svidjela neka tema, koji cijene to što smo ukazali na neki problem i malo pripomogli da se netko i zamisli zbog toga. Te pohvale su i najiskrenije. Ali ne postojimo mi zbog pohvala već zbog toga (da citiram naš Statut) što je *Hrvatska riječ* »informativno-politički tjednik na hrvatskom jeziku od značaja za očuvanje identiteta Hrvata u Republici Srbiji«. I ono što je najvažnije, uređivačka politika prema našem Statutu, ali i Zakonu o javnom informiranju i medijima, mora biti objektivna i neovisna.

I upravo kod te objektivnosti i neovisnosti najčešće je kamen spoticanja. I upravo se na objektivnost i neovisnost ne gleda uvijek isto, koristi se kao povod za svrstavanje uređivačke politike na ovu ili onu stranu, za ove ili one, protiv ovih ili onih. (Neki će reći da su objektivnost i neovisnost kategorije u koje ne vjeruju ni sami novinari. Naročito ne u Srbiji.)

I nama je ovih dana javno (objava Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini) zamjereno odsustvo neovisnosti i neobjektivnosti, prešućivanje, zamjereno nam je da nam na društvenim mrežama »blijede« profesionalni standardi objektivnog i pravodobnog informiranja.

Nije mi namjera ovdje braniti se, samo pojasniti. Naime, odnedavno, za objave na društvenim mrežama NIU *Hrvatska riječ*, po odluci nadređenih, više nije odgovorna redakcija *Hrvatske riječi*. Što se nas tiče, mi ćemo se držati standarda i normi novinarske struke. Zarad 22 godine iza nas i 1.128 brojeva našeg tjednika. I prije svega zbog onih koji svakog petka čekaju svoj primjerak *Hrvatske riječi*. I to u vrijeme kada tiskani mediji gube utrku s društvenim mrežama, portalima.

Z. V.

Žigmanov: Ljudska i manjinska prava temelj demokracije

Ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov** naglasio je na početku dvodnevne konferencije »Promocija suradnje: Nizozemsko-srpski dijalog«, koja je u Nišu održana 3. i 4. prosinca, kako je zaštita ljudskih i manjinskih prava jedan od temelja demokratskog društva. Istaknuo je da

je odgovornost za očuvanje tih prava zajednička svim državnim tijelima, koja svojim radom u skladu s ovlastima nastoje osigurati pravdu i ravnopravnost, objavljeno je na sajtu Ministarstva. Posebnu pohvalu u tom procesu ministar je uputio nezavisnim institucijama, pri čemu je istaknuo ulogu pučkog pravobranitelja kao ključnog aktera u zaštiti ljudskih prava.

Prema njegovim riječima, važnost ovih institucija ogleda se i u nedavno donesenim odlukama, poput formiranja Savjeta za praćenje primjene preporuka Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima. Ova platforma omogućuje nezavisnim tijelima stalno sudjelovanje u donošenju odluka, kao i njihovo aktivno uključivanje u rješavanje konkretnih problema.

Ministar je podsjetio kako je usvajanje Zakona o lokalnoj samoupravi 2018. godine otvorilo mogućnost uspostavljanja lokalnih ombudsmana, što predstavlja značajan korak ka približavanju ovih institucija građanima. Trenutno u Srbiji postoji 19 lokalnih ombudsmana, uključujući i ombudsmana Grada Beograda te pet općina unutar glavnog grada. Ministar je izrazio nadu da će se taj broj u budućnosti povećati i naglasio da će Ministarstvo nastaviti pružati podršku u tom procesu.

Lokalni ombudsmani, prema riječima ministra, imaju jedinstvenu ulogu jer su građanima najpristupačniji i jer se većina ljudskih i manjinskih prava ostvaruje upravo na lokalnoj razini. Njihova uloga posebno je važna za jačanje povjerenja između građana i vlasti, budući da oni djeluju kao most između administracije i zajednice. Istovremeno, njihova prisutnost omogućuje brže rješavanje problema i unaprjeđenje uvjeta života u lokalnim sredinama.

H. R.

FOTO: minljmpdd.gov.rs

DSHV: Novinarski standardi na društvenim mrežama *Hrvatske riječi* blijede

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini smatra kako načela i profesionalni standardi novinarske struke blijede na društvenim mrežama NIU *Hrvatska riječ* (Facebook i Instagram) za što odgovornima smatraju nova postupanja »uspostavljenih novih struktura« u toj medijskoj ustanovi.

»Je li u pitanju jednostavno odsustvo interesa za događaje koji su nepobitno od prvorazrednog javnog interesa ne samo za hrvatsku zajednicu, ili neka vrsta namjerne trijaže informacija koje protežiraju interesni i upravljački krugovi kojima iz određenih razloga nije stalo do cjelovitog informiranja, ili...? Što god bilo, čini se da su prva na udaru prešućivanja mnogovrsnih djelovanja i rezultati djelovanja DSHV-a, od politički najznačajnijih, kao što je nedavni susret predsjednika s hrvatskim

premijerom, pa do onih postignutih na tri razine djelovanja u vlasti u Republici Srbiji«, navodi se u Facebook objavi DSHV-a.

»Kako se smije dopustiti da se informacijama od javnog interesa za hrvatsku zajednicu manipulira u medijskim proizvodima NIU *Hrvatska riječ* na nalogima na društvenim mrežama, o tome bi morali voditi računa oni koji su

na čelu Ustanove, i to čim prije. U protivnom, sama svrha djelovanja ove ustanove – objektivno, pravodobno i cjelovito informiranje, postat će upitna«, navodi se.

DSHV navodi i kako je javno informiranje na hrvatskom jeziku u Srbiji uvelike oslonjeno na stabilnost informativno-političkog tjednika *Hrvatska riječ* već 22 godine, koji po volji osnivača mora počivati na profesionalnim standardima informiranja u javnom interesu.

H. R.

Humanitarna akcija »Božić za sve«

Fondacija za razvoj hrvatske zajednice *Cro-Fond*, slijedom dosadašnjih uspješnih akcija prikupljanja donacija za potrebite hrvatske zajednice u Srbiji, u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem organizira novu humanitarnu akciju »Božić za sve« s ciljem da kršćanski blagdan Božića učini radosnijim obiteljima u potrebi.

Fondacija *Cro-Fond* poziva pravne i fizičke osobe, koje su u mogućnosti i žele pomoći, da svoju donaciju uplate na račun broj: 325-9500700045918-84 kod OTP banke, s naznakom »Donacija za socijalni program«; do 20. prosinca 2024. godine. Ostali podaci za uplatu su: Fondacija *Cro-Fond*, Preradovićeva 11, Subotica.

»Sigurni smo kako ćemo i ovog puta očitovati osjećaj solidarnosti kao što smo to učinili u prethodnim dvjema akcijama«, navode u udruzi *Cro-Fond*.

Posjet delegacije HNV-a

O izazovima Hrvata u Općini Bač

Delegacija dužnosnika HNV-a na čelu s predsjednikom Izvršnog odbora **Karolinom Bašić** posjetila je u utorak, 3. prosinca, Općinu Bač gdje se susrela sa zamjenicom predsjednice Općine **Marinom Balaban**. Kako je HNV objavio, na sastanku je bilo riječi o izazovima s kojima se suočava lokalna hrvatska zajednica, te mogućnostima za unaprjeđenje njihovog položaja.

»Sastanku u Općini Bač prethodio je sastanak s predstavnicima hrvatskih udruga kulture s ovog područja i predstavnikom MO DSHV-a, a sastali smo se u domu

mjesnog župnika i našeg elektora vlč. **Marinka Stantića**. Oni su nam ukazali na probleme s kojima se suočavaju, poput neprovođenja službene uporabe jezika i pisma u Plavnoj i Bođanima, neisplaćenim sredstvima po donijetim rješenjima za udruge i crkve za 2024. godinu, neadekvatnom radu Savjeta za međunarodne odnose te nastavi na hrvatskom jeziku po modelu C koja se provodi u Vajskoj i Plavnoj, a postoji mogućnost i u Baču. Također, zagovarali smo da hrvatske udruge kulture na području Općine Bač u sljedećoj godini dobiju sredstva po natječaju u kulturi«, rekla je Karolina Bašić.

Sastanku su prisustvovali i predsjednica Odbora za obrazovanje **Nataša Francuz**, član Odbora za službenu uporabu jezika i pisma **Goran Kaurić**, predstavnik udruge **Antun Sorgg** iz Vajske **Amalija Šimunović** i predsjednik MO DSHV-a Vajska i savjetnik predsjednice Općine Bač za pitanja hrvatske zajednice **Dario Bošnjak**.

Nakon sastanka delegacija je posjetila Franjevački samostan u Baču gdje se susrela s gvardijanom fra **Josipom Špeharom**.

H. R.

Sjednica Savjeta Vlade RH za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Jačanje veza i podrška iz Hrvatske

Proračun za projekte i programe za Hrvate izvan Hrvatske za 2025. povećan je za 43 %, istaknuto je u uvodnom dijelu sjednice

Treća sjednica trećeg saziva Savjeta hrvatske Vlade za Hrvate izvan Republike Hrvatske održana je od 27. do 29. studenoga u Zagrebu.

Službenom otvorenju nazočio je predsjednik hrvatske Vlade **Andrej Plenković**, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas**, ministar vanjskih i europskih poslova **Gordan Grlić Radman**, ministar demografije i useljeništva **Ivan Šipić** te ministar znanosti, obrazovanja i mladih **Radovan Fuchs** i drugi visoki uzvanici. Sjednici su nazočili i članovi Savjeta Vlade koji predstavljaju hrvatsku zajednicu iz Srbije – **Tomislav Žigmanov**, **Karolina Bašić** i **Renata Kuruc**, kao i saborska zastupnica **Jasna Vojnić**.

Na sjednici je fokus bio na ključnim temama za snažnije povezivanje Hrvata izvan Hrvatske s domovinom. Kako je rečeno u uvodnom dijelu sjednice, proračun za projekte i programe za Hrvate izvan Hrvatske za 2025. povećan je za 43 %.

»Ni sami nismo svjesni koliko projekata realiziramo kroz različite izvore i resore i to ćemo činiti i dalje. Što Hrvatska bude ekonomski snažnija i naš gospodarski rast i proračun bude omogućavao više sredstava da izdvajamo za Hrvate izvan Hrvatske, to ćemo konzistentno i kontinuirano činiti. Možemo očekivati da će nam rast BDP-a ove godine sigurno biti najmanje 3,6 %. To znači da će rast hrvatskog gospodarstva biti između tri i četiri puta brži nego prosjek Europske unije«, rekao je Andrej Plenković i pozvao Hrvate izvan Hrvatske da sugeriraju velike projekte, a kao dobar projekt izdvojio je Hrvatski dom – Maticu i, kako je kazao, »takve projekte podržat će Vlada«.

Poseban fokus na Srbiji i Crnoj Gori

Hrvatska manjina prisutna je u 12 država, a Savjet artikulira sve potrebe hrvatske manjine i usmjerava ih prema mjerodavnim tijelima.

»Neke od tih zajedničkih potreba tiču se očuvanja identiteta, kulture i jezika. S tim u vezi su i potrebe – što se tiče obrazovanja potrebe za nastavnicima hrvatskog je-

zika i udžbenicima, što se tiče kulture očuvanje, zaštita i promocija kulturne baštine i po pitanju informiranja vidljivost nas kao manjine u 12 država. Što se tiče specifičnih potreba, nema svaka zajednica status hrvatske manjine, kao npr. Hrvati u Sloveniji, Sjevernoj Makedoniji, Kosovu ili Bugarskoj. U nekim državama nedostaje hrvatskih svećenika, a u nekim državama još uvijek se odvija politički pritisak i nasilna asimilacija, prioritetno u Srbiji, Crnoj Gori i Sjevernoj Makedoniji«, rekla je zastupnica u Hrvatskom saboru i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji Jasna Vojnić.

Dan prije održavanja sjednice državni tajnik Savjeta za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas je govo-

Stanko Horvat umjesto Jasne Vojnić

Dosadašnja potpredsjednica Savjeta iz reda hrvatske nacionalne manjine Jasna Vojnić je nakon izbora za saborsku zastupnicu podnijela ostavku na tu dužnost, a za novog potpredsjednika Savjeta iz reda hrvatske manjine izabran je **Stanko Horvat** iz Austrije.

Susret Plenković-Žigmanov

Prvog dana sjednice premijer Andrej Plenković sastao se s predsjednikom DSHV-a i ministrom u Vladi Srbije Tomislavom Žigmanovim.

»Nastavljamo voditi redoviti dijalog o položaju hrvatske zajednice u Srbiji. Podupirat ćemo njihovu daljnju političku integraciju te strateške projekte poput Hrvatskog doma u Subotici«, napisao je Plenković na svom Instagram nalogu.

reći za HTV kazao kako su različiti položaji hrvatske zajednice u pojedinim državama.

»Hrvati su u BiH konstitutivan narod. Jednakopravan kao druga dva naroda. U 12 europskih država žive kao autohtone manjinske zajednice. U iseljeništvu nisu definirani ničim osim time da, ovisno o demokratskim dosezima, o standardu država, odnosno okruženja u kojem žive, mogu inaugurirati, odnosno njegovati svoje vrijednosti po kojima su oni prepoznati, ali je tu važna matična domovina. Dakle, mi smo tu da im to omogućimo i da to bude što jače, što bolje«, pojasnio je Milas.

Istaknuo je kako je Vlada premijera Andreja Plenkovića u posljednjih osam godina uložila izuzetni napor kako bi status i položaj Hrvata u svih 12 zemalja, gdje žive kao nacionalna manjina, bio što bolji.

»Poseban fokus je uvijek na Srbiji i Crnoj Gori gdje postoje formalni zakonski akti prema kojima Hrvati imaju određena prava, ali u praksi to ne postoji. U praksi je diskriminacija, strah i sve ono što nije dobro za život ljudi koji žive tamo stoljećima. Država čini sve kako bi im sve što im je zakonom propisano i ostvarili«, rekao je Milas dodajući da su svugdje ostvareni vidljivi pomaci.

Dijaspora i manjine

Tijekom sjednice raspravljalo se o brojnim aktualnim temama vezanim za odnose Hrvatske s Hrvatima koji žive izvan domovine. Između ostalog, o institucionalnim odnosima Hrvatske s Hrvatima izvan Hrvatske te očuvanju identiteta hrvatskih iseljenika i povratka u domovinu,

o pravima, statusima i položajima hrvatske nacionalne manjine te Hrvatima u Bosni i Hercegovini kao predvodnicima europskog puta BiH.

»Iz naše točke gledišta svaka sjednica je sve konstruktivnija i bolja. Od strane Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske tri dana sjednice su bila odlično organizirana. Okupili su se Hrvati iz 12 država gdje predstavljaju nacionalnu manjinu, Hrvati iz iseljeništa i prekooceanskih zemalja iz 26 država i Hrvati iz Bosne i Hercegovine. Nije to bilo niti malo lako iskoordinirati takav događaj. A o Hrvatima u Srbiji na takvim skupovima sve se više govori i zna. Zaključke koje smo kao predsjedavajući Odborom za hrvatsku manjinu napravili prošle godine u Subotici sada je svima prezentirano. Naime, prije godinu dana, kada su nam bili u posjetu, Odbor za hrvatsku manjinu sastavio je svoje prioritete razvoja i jačanja i sada smo ih vrlo jasno i argumentirano iznijeli pred Savjet Vlade. Od ubrzanja postupka primitka u hrvatsko državljanstvo, zaštite kulturne baštine pa sve do uvođenja teme o Hrvatima izvan Hrvatske u hrvatske udžbenike i kurikule. Ipak, sve bi to bilo uzaludno bez otvorene, jasne i djelotvorne podrške premijera Vlade Hrvatske Andreja Plenkovića koji je i sada naglasio kako Vlada želi projekte poput naše matice, koja, kako kaže, pravi razliku među drugim projektima. Stoga, vjerujem da će se Vladi i naše nove ideje, koje su se ovdje rodile, dopasti«, kazala je za *Hrvatsku riječ* nakon završene sjednice Jasna Vojnić. Hrvati izvan domovine i dalje mogu računati na potporu matične domovine, a Hrvati u Srbiji nametnuli su se kvalitetnim projektima.

»Podrška Hrvatima u Srbiji ne samo da je utrla put u sveukupnoj politici prema Hrvatima izvan Hrvatske, nego jasno opredjeljenje i premijera Andreja Plenkovića i državnog tajnika Zvonka Milasa svjedoči kako ona samo, iz godine u godinu, može rasti. No ono što me još više raduje, jeste da će se ona proširiti i na druge manjine... Hrvate u Sloveniji vrlo uskoro očekuje snažnija i konkretnija podrška, a sigurna sam da ćemo i drugima pomoći i svojim primjerom i motivacijom da ostvare svoje vizije. Sada je velika stvar što svi zajedno i u Saboru imamo još više prostora, i to ćemo sasvim sigurno na najbolji mogući način iskoristiti«, kazala je Vojnić.

Savjet hrvatske Vlade za Hrvate izvan Hrvatske savjetodavno je tijelo Vlade u kreiranju i provedbi politika, aktivnosti i programa u odnosu na Hrvate izvan granica Hrvatske. Članove Savjeta, pripadnike Hrvata izvan Hrvatske, imenuje Vlada na prijedlog hrvatskih zajednica iz država iz kojih dolaze. Riječ je o 55 predstavnika udruga, organizacija i institucija Hrvata iz cijelog svijeta, uvaženim u sredinama u kojima žive, angažiranim na očuvanju i jačanju hrvatskog identiteta, aktivnima u radu svojih zajednica te na unapređenju odnosa s domovinom. Osim predstavnika Hrvata izvan Hrvatske, članovi Savjeta po položaju su i predstavnici državnih tijela, institucija te Katoličke crkve i organizacija civilnoga društva.

H. R.

Foto: Glas Hrvatske

**VELEPOS LANSTVO REPUBLIKE HRVATSKE
BEOGRAD**

Kneza Miloša 62, 11000 Beograd, Republika Srbija
Tel: (+381 11) 3679 150; Fax: (+381 11) 3610 032
e-mail: croebg@mvep.hr

OBJAVA BIRAČIMA

Vlada Republike Hrvatske je 21. studenog 2024. godine donijela **Odluku o raspisivanju izbora za Predsjednika Republike Hrvatske.**

Izbori će se na biračkim mjestima u sjedištima diplomatskih misija i konzularnih ureda Republike Hrvatske u inozemstvu održati:

**u nedjelju, 29. prosinca 2024.
(od 7:00 do 19:00 sati)**

**POZIV NA PRETHODNU/AKTIVNU REGISTRACIJU BIRAČA
ZA GLASOVANJE U INOZEMSTVU NA IZBORIMA ZA PREDSEDJEDNIKA
REPUBLIKE HRVATSKE**

U Republici Srbiji glasanje će se provoditi na sljedećim biračkim mjestima:

- **KONZULARNI URED VELEPOS LANSTVA REPUBLIKE HRVATSKE U REPUBLICI SRBIJI**, Beograd, Kneza Miloša 82/I. kat.
- **GENERALNI KONZULAT REPUBLIKE HRVATSKE U SUBOTICI**, Maksima Gorkog 6.

Obavještavaju se birači da mogu izvršiti pregled, dopunu i promjenu podataka upisanih u registar birača te podnijeti zahtjev za izdavanje potvrde za glasanje izvan mjesta prebivališta, prethodnu registraciju i aktivnu registraciju.

ROK ZA PODNOŠENJE ZAHTJEVA ISTJEČE U SRIJEDU, 18. PROSINCA 2024.

Birači mogu pregledati svoje podatke upisane u registar birača na poveznici: <https://biraci.gov.hr/RegistarBiraca/>

S obzirom na mogućnost održavanja drugog kruga glasanja, birači mogu **istovremeno**, prilikom podnošenja zahtjeva za prethodnu registraciju, aktivnu registraciju i izdavanje potvrde za glasanje izvan mjesta prebivališta **za prvi krug glasanja podnijeti zahtjev i za drugi krug glasanja.**

Birači, u slučaju održavanja drugog kruga glasanja, odmah po određivanju datuma drugog kruga glasanja, a najkasnije 10 dana prije dana održavanja drugog kruga glasanja, mogu podnijeti novi zahtjev te mogu izmijeniti ranije podneseni zahtjev ili odustati od njega.

Zahtjevi za prethodnu/aktivnu registraciju i zahtjev za promjenu mjesta aktivne registracije mogu se dobiti u diplomatsko konzularnim predstavništvima Republike Hrvatske u Republici Srbiji, a dostupni su i na **web stranici Velepos lanstva Republike Hrvatske u Republici Srbiji** <https://mvep.gov.hr/rs>

I. BIRAČI S PREBIVALIŠTEM U RH

Birači s prebivalištem u RH koji žele glasovati u Republici Srbiji trebaju vlastoručno potpisani zahtjev za prethodnu registraciju, dostaviti osobno, poštom, e-mailom na croebg@mvep.hr za VRH Beograd ili gkrh.subotica@mvep.hr za GK RH Subotica zaključno sa srijedom, 18. prosinca 2024. g.

Birači s prebivalištem u RH mogu u nadležnom uredu prema mjestu prebivališta, u kojem su upisani u registar birača, zatražiti **potvrdu za glasanje izvan mjesta prebivališta bez navođenja mjesta** boravka u Republici Hrvatskoj ili diplomatsko-konzularnog predstavništva RH na kojem će se zateći na dan izbora, a temeljem koje će moći glašovati na bilo kojem biračkom mjestu u RH ili u inozemstvu.

II. BIRAČI KOJI NEMAJU PREBIVALIŠTE U RH

Birači bez prebivališta u RH kojima je izdana hrvatska osobna iskaznica s podatkom o prebivalištu izvan RH ne moraju se aktivno registrirati, već će, po službenoj dužnosti, biti aktivno registrirani za državu i konzularno područje prema adresi prebivališta upisanoj u osobnoj iskaznici. Ako žele glasovati na području drugog diplomatsko-konzularnog predstavništva, odnosno u RH gdje će boraviti na dan održavanja izbora, podnijet će **zahtjev za promjenu mjesta aktivne registracije.**

Birači koji **nemaju prebivalište u RH i koji nemaju hrvatsku osobnu iskaznicu s podatkom o prebivalištu izvan RH**, kako bi mogli glasovati u inozemstvu ili u RH **moraju se aktivno registrirati**, odnosno trebaju dostaviti **vlastoručno potpisani zahtjev za aktivnu registraciju** osobno, poštom ili e-mailom u diplomatsko-konzularno predstavništvo u kojem žele glasovati zaključno sa srijedom, 18. prosinca 2024. godine.

Također, **birači koji nemaju prebivalište u RH, a nisu aktivno registrirani**, na dan održavanja izbora svoje pravo glasanja mogu ostvariti potvrdom koju će izdati nadležno diplomatsko-konzularno predstavništvo RH.

Objavljene dobitnice nagrada »Utjecajne hrvatske žene« i »Buduće liderice za 2025.«

Zlata Vasiljević

– utjecajna hrvatska žena iz Srbije

Croatian Women's Network™ / Mreža hrvatskih žena objavila je 15 dobitnica prestižne nagrade »Utjecajne hrvatske žene« i jednu dobitnicu nagrade »Buduće liderice«, a među dobitnicama nagrade »Utjecajne hrvatske žene« je i glavna i odgovorna urednica tjednika *Hrvatska riječ* iz Subotice **Zlata Vasiljević**.

Dobitnice CWol-a za 2025. godinu dolaze iz šest zemalja i pridružuju se 165 laureatkinja i 181 međunarodnoj dobitnici.

»Dobitnice u svakoj od kategorija uzor su nama svima te pokazuju kako biti utjecajna, uspješna i ponosna Hrvatica«, rekla je osnivačica *Croatian Women's Network™ / Mreže hrvatskih žena* **Caroline Spevak**.

Nove dobitnice dolaze iz raznih sektora – od poljoprivrede, gospodarstva, obrazovanja, novinarstva, politike i sporta.

Dobitnicama i nominiranim iskreno je čestitala osnivačica *Mreže* Spivak. Izrazila je zadovoljstvo što ima priliku povezivati, slaviti i ukazivati na postignuća hrvatskih žena diljem svijeta.

Dobitnice CWol-a izabrane su između više od 100 nominiranih iz 12 zemalja, i to iz Argentine, Belgije, Hrvatske, Slovenije, Srbije i Sjedinjenih Američkih Država. Time je ukupan broj dobitnica porastao na 181, između više od 660 nominacija od početka dodjela nagrada 2016. godine.

Nagrada »Utjecajne hrvatske žene« prepoznaje vodstvo, inovativnost i utjecaj hrvatskih žena, a nagrada »Buduća liderica« prepoznaje poduzetne mlade žene u dobi od 16 do 25 godina koje pokazuju izniman talent i vodstvo.

Popis dobitnica nagrada »Utjecajne hrvatske žene« i »Buduće liderice« za 2025. godinu može se pogledati na <https://croatianwomensnetwork.org/cwoi-awards/cwoi-2025/>.

Nagrade će im biti dodijeljene u Zagrebu na svečanoj večeri u povodu obilježavanja Međunarodnog dana žena, u subotu, 8. ožujka 2025. Dan prije toga bit će održana međunarodna konferencija »Napredak žena. Napredak ekonomije. Ostvari potencijal!« pod geslom »Rušenje barijera«.

Croatian Women's Network™ / Mreža hrvatskih žena / La Red de Mujeres Croatas je globalna platforma koja 2025. godine slavi 10. obljetnicu.

Organizacija umrežava i podupire ugledne žene hrvatskog podrijetla iz cijelog svijeta. Nagrada »Utjecajne hrvatske žene« i »Buduće liderice« odaju priznanje njihovim postignućima. Više informacija može se pronaći na www.CroatianWomensNetwork.org i @CWN-Leaders.

Rok za podnošenje zahtjeva za prethodnu i aktivnu registraciju istječe u srijedu, 18. prosinca 2024. godine.
Adrese za dostavu zahtjeva za prethodnu i aktivnu registraciju:

- **VELEPOSLANSTVO REPUBLIKE HRVATSKE U REPUBLICI SRBIJI**, Beograd, Kneza Miloša 62; 011 3679 150 i e-mail: croebg@mvep.hr
- **GENERALNI KONZULAT REPUBLIKE HRVATSKE U SUBOTICI**, Maksima Gorkog 6; tel: 024 656 906 i email: gkrh.subotica@mvep.hr

III. e- Građani

Birači koji imaju vjerodajnice i pristup sustavu e-Građani mogu podnijeti zahtjev za prethodnu registraciju i aktivnu registraciju putem usluge e-Birači unutar sustava e-Građani.

IV. IZDAVANJE POTVRDA ZA GLASOVANJE NA DAN ODRŽAVANJA IZBORA

Birači koji nemaju prebivalište u RH, a nisu aktivno registrirani, mogu na dan održavanja izbora ostvariti svoje pravo glasanja s potvrdom koju izdaje diplomatska misija ili konzularni ured RH u inozemstvu.

Vlč. Mihael Sokol, upravitelj Fondacije A. G. Matoš

Rad Fondacije treba učiniti još vidljivijim i prepoznatljivijim

*Pozivam sve Hrvate u Beogradu da se još više uključe u rad Fondacije, daju svoje prijedloge za projekte i da se nika-
da ne stide svoga podrijetla. Nadam se
da će i sve udruge biti raspoložene za
suradnju jer cilj nam treba biti samo je-
dan: brinuti se za ono što nam je povje-
reno – očuvanje, njegovanje i prezenti-
ranje suvremene i tradicionalne kulture
Hrvata iz Beograda*

Na sjednici Hrvatskog nacionalnog vijeća, održanoj 21. listopada, vlč. **Mihael Sokol** imenovan je za upravitelja Fondacije *Antun Gustav Matoš* u Beogradu. S novim ravnateljem razgovarali smo o aktualnom stanju u Fondaciji, aktivnostima i daljim planovima.

Kakvo ste stanje u Fondaciji zatekli i što ste u prvih mjesec dana nakon imenovanja uradili?

Moram priznati da sam ostao i sam zatečen činjenicom da sam imenovan na to mjesto. Iskreno, moja osobna želja bila je da to mjesto preuzme netko drugi, a da ja kao katedralni župnik u Beogradu budem samo potpora kao i do sada samoj Fondaciji, ali i Hrvatskom nacionalnom vijeću. Možda se pomalo ove moje dvije dužnosti, da ne kažem funkcije, i same u sebi kose, no nekako prema savjesti osjećam da svaki čovjek treba dati doprinos

društvu u kojem živi, a mi svećenici smo još više pozvani uz onu duhovnu potporu dati potporu društvu i zajednici, ovdje konkretno hrvatskoj manjini koja živi u Srbiji, kao i u samom Beogradu, u kulturnom smislu, ali i u očuvanju upravo toga nacionalnog hrvatskog identiteta koji je obogatio i uvijek obogaćivao ove prostore na kojima živimo, bilo da smo kao Hrvati u Vojvodini starosjedioci ili kao mnogi ovdje u Beogradu »došljaci«. Valja se prisjetiti da Fondacija *Antun Gustav Matoš* nije osnovana tako davno već prije svega punih četiri godine, i to nakon što je Hrvatsko nacionalno vijeće na korištenje od države dobilo atraktivni prostor u samom centru Beograda gdje je od prvoga dana i sjedište Fondacije i koliko primjećujem u tom kratkom razdoblju, usprkos svim problemima koje je donijela i pandemija koronavirusa, učinjeno je dosta toga. Preuređen je cijeli prostor Fondacije koji je adekvatno i opremljen te je stavljen u potpunu funkciju za okupljanja i razna događanja. Kroz protekle godine održao je nekoliko desetaka kulturnih i društvenih događanja koja su osnažila i obogatila zajednicu Hrvata u Beogradu koja do tada i nije nešto bila u potpunosti kompaktna niti aktivna. Za zaključiti je da je dosadašnje vodstvo Fondacije, koju je do sada vodila **Katica Naglić** iz Surčina, učinilo velike početne korake na kojima sada valja graditi dalje... Ujedno valja zahvaliti i Katici Naglić, ali i pokojnom **Mati Principu** koji je bio predsjednik Upravnoga odbora

Fondacije, kao i svim dosadašnjim članovima Upravnoga odbora, na njihovoj poštivnosti i radu kojem su, prema svojim mogućnostima, doprinijeli za jačanje hrvatske zajednice u Beogradu. Nažalost, od ostavke gđe. Naglič koju je podnijela na dužnost upraviteljice Fondacije početkom 2023. godine, i to zbog zdravstvenih razloga, u samoj Fondaciji nije bilo većih događanja i okupljanja osim za *Dane Antuna Gustava Matoša* koji se svake godine obilježavaju u lipnju, a i sam rad Fondacije nekako je zastao zbog pravnih poteškoća oko Upravnog odbora koje su sada i riješene. Sredinom studenoga napravljena je i službena primopredaja Fondacije od strane dosadašnje upraviteljice kojoj još jednom zahvaljujem na jako dobro pripremljenoj i urednoj dokumentaciji same Fondacije. Ovih dana smo u procesu rješavanja pravnih stvari oko upisa novih članova Upravnoga odbora, predsjednice Upravnoga odbora i samoga upravitelja Fondacije i nadam se da će i ta procedura biti riješena do kraja ovoga tjedna čime će se stvoriti i uvjeti da se riješe i ostali administrativni poslovi te će Fondacija i pravno i formalno moći dalje funkcionirati.

Ima li, a ako ima, koji su problemi u funkcioniranju Fondacije? Kako se financira Fondacija?

O određenim tehničkim problemima koji su trenutne naravi sam već progovorio, a vjerujem da ćemo naići na još pokoji problem, ali niti jedan problem nije nerješiv uz dobru volju i pomoć dobrih suradnika. Svoju pomoć upravo u rješavanju nastalih problema ponudili su i novi članovi Upravnoga odbora Fondacije, kao i Hrvatsko nacionalno vijeće kao osnivač Fondacije. Dosadašnje financiranje svih projekata Fondacije uglavnom je proizlazilo iz apliciranih projekata na raznim natječajima Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske kao i projekata prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije koje ostvaruje Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije RH. Ta sredstva su uvijek bila namjenska i određena samo za ciljne projekte te iz njih uglavnom nije moglo biti ostvareno financiranje »hladnog pogona« Fondacije. Dakako, tu je uvijek i Hrvatsko nacionalno vijeće koje je, koliko vidim po dosadašnjoj dokumentaciji, više puta kao osnivač Fondacije brinulo i financijski o samoj Fondaciji. Valja naglasiti kako upravo HNV snosi i režijske troškove samoga prostora u Beogradu. Fondacija do sada nikada nije imala svojih zaposlenika, osim po Ugovoru o djelu za provedbu pojedinih projekata. Nadam se da će se u budućnosti kroz razne projekte, a tu računam i na pomoć HNV-a, omogućiti bar zaposlenje administrativnog tajnika čime bi se omogućilo lakše funkcioniranje i provedba projekata.

Koji projekti i aktivnosti su u tijeku u Fondaciji?

U tijeku su još dva projekta kulturne naravi koji su financirani od strane Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske za koje je, zbog gore navedenih problema u funkcioniranju Fondacije, zatraženo produljenje roka provedbe sve do lipnja 2025. godine. Iskreno, još uvijek nisam stigao pregledati kompletnu dokumentaciju aplikacije samih projekata, no vjerujem da ih neće biti problem provesti, a potom i opravdati, no tek

onda kada premostimo ove kratkoročne probleme koji su se pojavili u samom funkcioniranju.

Kakvi su Vam planovi za razdoblje koje slijedi? Projekti, aktivnosti... Koliko su Hrvati u Beogradu prepoznali rad Fondacije, uspijevate li ih privući?

Ono što je nekako moja osobna želja, ali i želja osnivača Fondacije, jest zaista kroz rad Fondacije pokušati ojačati zajednicu Hrvata u Beogradu. Naime, Beograd je grad od dva milijuna ljudi i naši su ljudi raspršeni, udaljeni jedni od drugih, nepovezani... Više udruga s hrvatskim predznakom do sada je pokušalo okupiti Hrvate u Beogradu, no nekako mi se čini da su se oni ponovno rasplinuli. Problema je tu podosta... Župne zajednice su još jedine one koje su ostale, koliko-toliko, uporište ne samo vjerskoga – katoličkog – identiteta, već i onoga nacionalnog jer mise se i dalje slave na hrvatskom jeziku (bar u većini župa u Beogradu), no župe nikada nisu bile otvorene samo za Hrvate već za sve ljude dobre volje, ali su i dalje jedine oaze gdje se može čuti i pričati, pa i razmišljati na hrvatskom jeziku. To je želja postići i sa samom Fondacijom: da bude mjesto susreta Hrvata u Beogradu, njihovih potomaka, mjesto gdje će moći se okupljati, razgovarati, promišljati i upoznati jezik i kulturu svojih hrvatskih korijena kojih se nikada ne treba stidjeti. Pred nama je novo razdoblje, a i nova građanska godina koja će donijeti i nove projekte kroz realizaciju raznih natječaja. Vjerujem da će cijeli Upravni odbor, kao i Hrvatsko nacionalno vijeće od kojega, kao osnivača Fondacije, zaista očekujem i smjernice i ideje, donijeti nove prijedloge za projekte i aktivnosti. Nikako u tome kao upravitelj Fondacije ne bih želi sudjelovati sam... Svakako rad Fondacije treba učiniti još vidljivijim i prepoznatljivijim, no to je dugotrajan proces. Treba biti sretan da smo došli i do ove faze da imamo prostor za okupljanje hrvatske zajednice, da imamo Fondaciju kojoj je dužnost brinuti za kulturu Hrvata u Beogradu, promicanje i unaprjeđivanje znanosti, obrazovanja i umjetnosti hrvatske nacionalne zajednice, brinuti o unaprjeđenju nakladničke djelatnosti na hrvatskom jeziku te brinuti o djeci, mladim, studentima i starijim osobama koji su uključeni u rad na području kulture i obrazovanja. I zato koristim i ovu priliku i pozivam sve Hrvate u Beogradu da se još više uključe u rad Fondacije, daju svoje prijedloge za projekte i da se nikada ne stide svoga podrijetla.

Kako komunicirate s udrugama na području Grada Beograda? Kako će u budućnosti udruga koristiti prostor Fondacije?

Kao što rekoh, više je udruga s hrvatskim predznakom u samom Beogradu. Do sada sam s većinom već od prije imao kontakte, išao na njihova događanja, stekao poznanstva... Nadam se da će i sve udruge biti raspoložene za suradnju jer cilj nam treba biti samo jedan: brinuti se za ono što nam je povjereno – očuvanje, njegovanje i prezentiranje suvremene i tradicionalne kulture Hrvata iz Beograda. Vrata Fondacije su do sada uvijek svima bila otvorena, a tako će i ostati.

J. D.

Dr. sc. Miloš Bešić, redoviti profesor na Fakultetu političkih znanosti u Beogradu

Političko jedinstvo i politički sukob grade se na etničkoj matrici

*Poanta je u preciznom podatku, a da bi oni bili precizni vi morate na neki način zakonski obavezati javne službe da u trenutku kada se netko zapošljava mi znamo njegovu ili njenu etničku pripadnost * Nemate idealno rješenje, ali nekakva ravnopravna zastupljenost etničkih manjina u javnim službama mnogo je veće opće dobro nego da se pod izgovorom neetičnosti ne prikupljaju podaci*

Intervju vodila: Jasminka Dulić

FOTO: Beta/Miloš Miškov

Profesor na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Beogradu dr. sc. **Miloš Bešić** objavio je više znanstvenih monografija, studija, kao i radova u renomiranim međunarodnim časopisima. Rukovoditelj je Centra za znanstvena i primijenjena istraživanja, direktor nacionalnog programa »Europsko istraživanje vrijednosti za Srbiju«, konzultant je *Ninamedie* istraživanja i glavni metodolog Centra za demokraciju i ljudska prava. S profesorom Bešićem razgovarali smo o još uvijek neriješenom problemu prikupljanja podataka o nacionalnoj pripadnosti i aktualnim događanjima na političkom planu.

► **Na nedavno održanoj konferenciji na Pravnom fakultetu u Beogradu o Održivom okviru za prikupljanje etnosenzitivnih podataka rekli ste kako ima dva načina kako da se ovo do sada neriješeno pitanje razriješi. Koja su to dva načina?**

Rješenje koje sam predložio nije bilo nikakvo ranije planirano rješenje, bilo je to ad hoc rješenje, s obzirom na

diskusiju i argumente koje sam čuo od sudionika skupa. Zapravo sam reagirao na tezu da se mogu koristiti neki proksi indikatori onoga što je autentični podatak i ja mislim da to nije dobro rješenje. Ovi podaci jesu senzitivni iz velikog broja razloga, a jedan od njih jest da vi morate precizno znati a ne aproksimativno (kao kada se koristi proksi) recimo koliki je postotak ili broj ljudi određenih manjina u javnim službama i time se problem vraća na početak. I cijela diskusija oko razmjene i korištenja podataka, pisanja izvještaja nema smisla ako vi nemate autentični podatak. Ono na čemu ja inzistiram jest da se prikupljaju precizni autentični podaci, a onda možemo lako razgovarati o njihovoj diseminaciji, korištenju, pravljenju aplikacija, razmjeni podataka... Poanta je u preciznom podatku, a da bi oni bili precizni vi morate na neki način zakonski obavezati javne službe da u trenutku kada se netko zapošljava mi znamo njegovu ili njenu etničku pripadnost. I mislim da argument da to nije etički ne stoji, mnogo je to manje nee-

tično nego što je neravnopravna, nepravedna i nepoštena distribucija pripadnika manjina u javnim službama. Nema te idealno rješenje, ali nekakva ravnopravna zastupljenost etničkih manjina u javnim službama mnogo je veće opće dobro nego da se pod izgovorom neetičnosti ne prikupljaju podaci. I onda se cijela stvar svodi na zakonsko rješenje i tehničko rješenje – kako prikupiti autentične podatke, naime da činom zapošljavanja znamo za svakog zaposlenog u javnim službama koje je etničke pripadnosti. A sve ostalo su tehnički detalji, ako postoji politička volja i želja da se to riješi.

► **Dokle će se o nacionalnoj pripadnosti govoriti kao o osjetljivom podatku. Ako je nacionalna pripadnost u nekoj državi osjetljiv podatak, postavlja se pitanje zašto je osjetljiv. Zašto se ljudi toliko ustručavaju da se izjasne o svojoj nacionalnoj pripadnosti?**

Ja se slažem s Vašim argumentom. Po meni to ne bi trebalo biti osjetljiv podatak. Ljudi se izjašnjavaju onako kako se izjašnjavaju i osjećaju i kada je popis stanovništva svi se izjašnjavamo i po etničkom pitanju. Naravno, popis isto tako omogućuje da ljudi kažu »neću ti reći«, »ne želim se izjasniti« i to je to. I u ovoj situaciji vi ne možete natjerati zaposlenog, ako on kaže »ne želim se izjasniti«. Vjerujem da ćemo imati minimalan, marginalan broj ljudi koji se ne žele izjasniti, ali to je njihovo pravo. Pitanje etniciteta, nacije, međunacionalnih odnosa, etničkih odnosa u čitavoj našoj regiji je pitanje koje je postalo markirajuće, distinktivno, vrlo jasnih političkih konotacija i političkih posljedica zbog svih događanja koja smo na žalost imali u svim zemljama regije. Dakle, upravo zbog etničke pripadnosti i građenja političkog jedinstva i političkog sukoba na etničkoj matrici. I kad sve to uzmete u obzir, naravno da je pitanje etniciteta uvijek važno, naročito kada je riječ o etničkim manjinama. Tamo gdje imate većinsku naciju pa onda ostali imaju manjinski status to uvijek ima određenu osjetljivu političku težinu. Na žalost, ali tako je na našim prostorima i duboko sam uvjeren da će tako ostati i idućih sto-sto pedeset godina. Mi možemo razgovarati o tome i objašnjavati da to niti je dobro niti je potrebno, ali je činjenica da je tako i bit će tako u bliskoj budućnosti. Prema tome, mnogo je pametnije da s tom činjenicom kalkuliramo i vidimo što možemo učiniti s tom činjenicom. To je moj stav.

► **Međutim, kada je bio rat, bez obzira jesu li se ljudi izjašnjavali ili ne, netko je drugi pravio liste o nacionalnoj pripadnosti, recimo Hrvata u Srijemu koji su zbog toga stradali.**

Tako je. Ali vraćanje u prošlost bit će jako bolno i u tim nekakvim devedesetim neodgovorne nacionalističke političke elite moram reći na svim stranama, neki lideri više neki lideri manje, radili su stvari koje su potpuno neprihvatljive i iskren da budem pravljene liste je mnogo manji problem od mnogih drugih oblika ugrožavanja sigurnosti, oduzimanja života i svega što se događalo s jednim surovim tretmanom. To je jedno bolno pitanje.

► **Željela sam reći da nije nužno da se ljudi izjašnjavaju da bi u nekim takvim situacijama kao što je rat stradali zbog svoje nacionalne pripadnosti.**

Kada dođe do sukoba i ratnog stanja onog nacionalističkog ludila, kojem smo imali priliku svjedočiti devedesetih godina, to što je netko upisan kao Hrvat, Mađar, Slovak u javnu evidenciju ili nije, neće praviti nikakvu razliku. Jer oni koji prave zločine jako dobro znaju targetirati i ništa ne mijenja jeste li se izjasnili ili ne. Znaju tko je koje etničke pripadnosti u susjedstvu, po imenu i prezimenu, i ništa to neće promijeniti.

► **Drugim riječima, strah od izjašnjavanja nije racionalan.**

Da, to je potpuno besmislica.

► **Drugi način o kojem ste govorili je da to preuzmu nacionalna vijeća. Međutim, nije jasno kako bi to nacionalna vijeća mogla raditi, budući oni nisu državna tijela.**

Naravno da ne mogu nacionalna vijeća, koja su neka vrsta državno podržanih nevladinih organizacija. Nacionalna vijeća se trebaju baviti vlastitom kulturom, materinjim jezikom, pitanjem inkluzije na sociološkom, kulturološkom i svakom drugom nivou. Oni to trebaju raditi i naravno ovo je posao za državne i javne službe. Jer oni koji se zapošljavaju, ne zapošljavaju se u nacionalnim vijećima već u javnim službama. Kada nemate logično rješenje, vi pravite suprotno logici rješenje i mislim da je to vrlo pogrešno.

► **Na skupu je ostalo pomalo nedorečeno dokle se stiglo s rješavanjem ovog problema?**

Ni dokle. Iskreno da kažem, ja sam mislio i očekivao malo drugačiji tonalitet. Jer, znate, konferencija je bila intonirana po naslovu i strukturi o tome što radimo s podacima, na koji način komuniciramo podatke, na koji način javne službe između sebe mogu razmjenjivati podatke. Mislio sam da to podrazumijeva neko rješenje i da imamo te podatke. I zapravo vidjeli smo da je suština da mi te podatke nemamo. I onda pričati o njihovom komuniciranju i korištenju i aplikacijama, softveru, potpuno je besmisleno.

► **Kakva istraživanja se sada rade o etnicitetu, naciji, međunacionalnim odnosima?**

Mi imamo neke indikatore i dobro je da ih imamo iz međunarodnih istraživanja kao što je recimo Europsko istraživanje vrijednosti. Imamo preglede po zemljama regije i u odnosu na druge europske zemlje, ali ništa nam novo ne govore. Nacionalna identifikacija je veoma jaka i veoma izražena, a politički subjektivitet se uglavnom dešifira u etničkom ključu. Politička zajednica koja kreira društvo jest nacionalna i indikatori govore o visokom nacionalizmu u našoj regiji.

► **Ako su društva multietnička, može li se izbjeći pojavljivanje etnocentrizma, nacionalizma?**

Može. Može se izbjeći jer imate multietnička društva u Europi, koja su i više multietnička recimo od Srbije i Hrvatske, pa imate niži nivo i etničke identifikacije i etničkog distanciranja. Međutim, ono što je nažalost situacija sa Zapadnom Europom jeste da i tamo imamo regresivne trendove ili progresivne u smislu porasta nacionalizma i etničke identifikacije. Ti trendovi u Zapadnoj Europi su vrlo nezgodni i neugodni. Čini mi se da umjesto da mi sve više ličimo na Zapadnu Europu ona sve više liči na nas. To je

praćeno i ekspanzijom desničarskih pokreta i akcija, koji ili ostvaruju izvanredne rezultate ili pobjeđuju u zemljama kao što je Austrija, Nizozemska, Italija. Vidimo da u Njemačkoj AFD skače iz izbora u izbore. Dakle, mi imamo jedan val desnice i uopće tog etničkog i nacionalnog kriterija političkog organiziranja u rastu, a koji korespondira i s povišenim nivoom netolerancije prema imigrantima, naročito u Zapadnoj Europi. Neki kažu da su imigranti i neposredan povod, da ne kažem uzrok, rastu desnice u Europi i ja sam tog stanovišta da se vraćamo nacionalnim državama, vraćamo se etnicitetu kao nekom prirodnom kolektivnom izvoru, što po mom sudu, uvjerenju i stavovima nije dobro ni za Europu ni za pojedine države.

► **Nije li to dokaz da je nacionalni identitet snažan i postojan i da iako u nekim razdobljima bude potisnut vraća se još izraženije u situacijama krize ili kada ga nešto pobudi kao sada situacija s migrantima?**

Literatura i istraživanja koja se bave time, pokušavajući da objasne ovaj fenomen rasta desnice, predlažu nekoliko hipoteza. Jedno je tradicionalna hipoteza ekonomskog deficita. Znamo da, kada se događa ekonomski deficit, imate manjak resursa ekonomskih i svakih drugih i onda se, po ovoj teoriji, događa da većinska zajednica ne želi dijeliti te resurse s manjinskim zajednicama. Ukupan nivo resursa shvaća se kao igra nultog zbira. Znači, ako nešto damo od ukupne količine resursa manjincima manje će ostati za nas većince. I ta ekonomska teorija deficita zapravo predlaže da se dolazi do isključivanja i diskriminacije manjinskih naroda kako bi većinska zajednica u raspodjeli tih resursa imala više. To je klasičan ekonomistički pristup i model. Imate i takozvanu teoriju ekonomske frustracije prema kojoj ekstremni deficit izaziva veliku količinu frustracije kod ljudi i onda većinski narod nalazi u manjinskim narodima krivca za tu ekonomsku depresiju. Tada se događaju esktremi u iskazivanju diskriminacije. Imate jedan dio argumenata koji vrlo solidno stoji i istraživački i teorijski, a to je da je globalizam previše brzo uzeo maha i nacionalne države i etničke zajednice su naprosto osjetile strah od narastajućeg globalizma i gubitka nacionalnog identiteta. Tako da je zapravo jačanje desnice jedna, uvjetno rečeno, prirodna reakcija nacija koje formiraju državu i naravno nacionalnih politika i nacionalnih partija i lidera u obrani od globalističkih težnji. Ovo objašnjenje naročito važi kada je riječ o Mađarskoj, a vidimo da se sada primjenjuje i proširuje i na druge zemlje gdje se to događa. To bi bio neki antiglobalistički argument, tako da kažem. Jačanje nacionalizma kao prirodna reakcija na gubljenje nacionalnog identiteta u globalističkim razmjerama. I imate tzv. situacijski argument. Tu se prije svega misli na imigrantsku krizu, gdje se imigranti uzimaju kao netko tko narušava autentičnu kulturu jedne nacije i onda većinska nacija reagirajući na imigrante podržava one stranke koje su ili za progon imigranata ili ograničavanje njihovog dolaska. U svakom slučaju podržavaju predstavnike nacionalnih i nacionalističkih politika koje su zasnovane na restrikciji utjecaja i uloge imigranata u tim društvima. To su dominantna objašnjenja za taj rast desnice danas.

► **Kako komentirate događanja u Narodnoj skupštini, konflikte, ponašanje oporbe i vlasti, i glasanje bez ikakve rasprave o 67 zakona i o državnom proračunu?**

Način kako funkcionira Skupština u mandatu ove i nekoliko prethodnih vlada otkada je ova vlast, taj način, duboko sam uvjeren da će se većina građana složiti, je potpuno neprimjeren i nemate pristojnu verbalnu kvalifikaciju za to što se događa. Riječ je o jednostavnoj stvari, imate duboko podijeljeno društvo i to podijeljeno oko toga jesi li si »za« ili »protiv« vlasti. Nivo tih podjela raste i kako rastu animoziteti s te užasne terminologije, kojoj svjedočimo godinama unazad, prelazi se na eksplicitne oblike nasilja. To je to. Institucije, naročito parlament, nisu nikakvo mjesto suradnje, dijaloga, razmjene mišljenja nego su mjesto gdje se iz svojih rovova sukobljene strane tuku i opet kažem verbalno na takav način i s takvom grubošću da je bilo samo pitanje trenutka kada će prerasti u neki oblik fizičkog nasilja. To je jedna stvar, a drugo ako imate ovakvu vrstu fizičkog sukoba, po ovako podijeljenim polovima u parlamentu, to će se jednog trenutka, na žalost, vjerojatno preliti i na ulice. I to je ono što mene najviše brine. Dakle, predstavnici građana na tim različitim stranama, kada rade ono što rade u parlamentu, daju signal svojim pristalicama što je to što oni trebaju raditi na ulici. I to je ono što mene najviše brine i žao mi je što moramo konstatirati da se na žalost to negdje kreće u tom pravcu. Ja ne vidim nikakav prostor za ozbiljan dijalog, smirivanje tenzija, naprotiv. Ono što se događa vidim kao jedan stalni trend rasta tenzija i rasta vjerovatnoće da imamo sve ozbiljnije sukobe na svim stranama.

► **Gdje su uzroci takvom ponašanju i sukobima, je li to postojeća politička kultura ili premoć SNS-a, za koji ipak građani većinom glasaju?**

Točno je, bez obzira na sve nedostatke izbornog procesa i postupka, da je SNS osvojio većinu na svim izborima, u to nema nikakve sumnje. To se mora reći vrlo jasno i glasno. Ali ono što SNS nikako ne shvaća, moram to konstatirati, da time što su pobijedili na izborima nije razlog da vrše majorizaciju političke manjine, partijske ili bilo koje manjine, jer tako stvari ne funkcioniraju. To što vi u jednom historijskom trenutku imate većinu ne znači da se manjina ništa ne pita, to ne znači da manjina ne treba postojati. Ovdje sada govorimo o političkoj manjini. Vi morate uvažiti i one koji su manjina, to je princip funkcioniranja demokracije, uvažavanje manjine. U protivnom, stvar ne bi imala smisla, ta majorizacija koju oni rade, i to sam često slušao, u izjavama njihovih funkcionera. Pričaju sljedeću stvar: »mi radimo ovako kako radimo dok smo na vlasti, a vi kad pobijedite radite što god hoćete« ne može tako, pa i kad pobijede ovi drugi ne mogu ni oni raditi što hoće. Demokracija ne funkcionira tako nego funkcionira na principu uvažavanja manjine. Dakle, kad vi nemate uvažavanje manjine, ne samo da nemate uvažavanje manjine nego imate jednu eksplicitnu agendu potpune denuncijacije te političke manjine i kad to postane obrazac da koristite svo oružje koje možete to onda

jeste jedan okidač koji proizvodi jedan čitav ciklus kojem imamo prilike svjedočiti ovih dana, mjeseci i godina ako hoćete.

► **Snalazi li se oporba u svemu tome, nije li i njihova retorika i stalno ista priča nefunkcionalna? Je li realna ta njihova želja da ruše vlast umjesto da prihvate da su politička manjina i u parlamentu i u medijima izlažu svoje političke ideje i stavove umjesto na ulici?**

Reći ću vam vrlo jednostavno: mislim da to zna većina građana Srbije. Mi imamo lošu oporbu i loše političke lidere. Tu nema nikakve sumnje. Sada možemo govoriti o detaljima što sve oni rade a ne bi trebalo ili bi trebali raditi ali ne rade. Jednostavno, vi nemate odgovornu političku oporbenu elitu koja zna strateški definirati stvari, koja vuče smislene poteze, s dugoročnim planovima i programima. Ne, vi imate jednu političku oporbenu elitu koja djeluje situacijski i koja zapravo ima vrlo jednostavan kalkulus. Mi moramo biti ovdje jer ovi će nužno pasti, točka. To je njihova pretpostavka na kojoj oni grade svoju politiku. »Mi znamo da je ogromna većina građana, bez obzira što nas ne voli, orijentirana oporbeno, mi samo trebamo biti tu i čekati nekakav rasplet kako god se dogodi, da ova vlast padne«, to je njihova jedina strategija i to je tako posljedično sve ovo što Vi kažete. Dakle, nemate strategiju, nemate ozbiljnu političku oporbenu elitu i ozbiljne oporbene političke lidere, partije koje idu na teren, u unutrašnjost, koji rade s ljudima, koji rade svoj oporbeni posao. Dakle, to moramo konstatirati i nema se tu zaista puno što dodati.

► **A kakvo je stanje u SNS-u, naziru li se neke pukotine?**

Mi imamo sustav s dominantnom partijom i ta dominantna partija zove se SNS. Kada god imate jednu partiju dominantnu, oni imaju veliki broj mehanizama da dobiju izbore i budu dominantni, a takva dominantna partija poslije dugog niza godina nailazi na razdoblja zasićenja. Zasićenje imate sigurno unutar te partije, nezadovoljstvo oko preraspodjele resursa u svakom mogućem smislu – političkih, koji se tiču moći, institucionalnih, kadrovskih. Tu se događa puno stvari. Imamo li još uvijek neke pukotine koje bi bile frakcijskog tipa? Meni se čini da ne, ali očito je da se događaju procesi iznutra koje oni jako dobro skrivaju i to se ne vidi izvana. Ali nemam nikakve sumnje da tu ima jako puno problema. Narodski rečeno: kada si na vlasti ovoliko dugo koliko su oni te se stvari moraju događati i te stvari će biti iz godine u godinu sve veći problem.

► **Što je po Vama veći problem u Srbiji: mediji ili pravosuđe što sada vidimo i u svezi pada nadstrešnice u Novom Sadu i pogibije 15 ljudi?**

Pa ne znam zašto bismo uspoređivali medije i pravosuđe. To je kao da me pitate je li bolje imati frižider ili televi-

zor. Oba su problema veoma izražena, tu nema nikakve sumnje, a ako hoćemo sa stanovišta fundamenata države pravosuđe je svakako veći problem. Ono po defaultu mora biti veći problem. Nitko ovdje ne umanjuje ulogu medija, naprotiv, ali po definiciji sudstvo i tužilaštvo moraju biti veći problem i to je problem koji je, uvjetno rečeno, rak rana ovoga društva i prije SNS-a. Moramo biti vrlo iskreni, to je sada samo došlo u jednu novu fazu zbog prirode sustava s dominantnom partijom koja ima neke dodatne obrise. To je jedan jako veliki problem o kojem bi trebali kolege pravnici govoriti jer je situacija u pravosuđu jako, jako loša.

FOTO: Beta/Miloš Miškov

► **Može li jedan čovjek biti kriv i odgovoran za sve probleme u društvu (Vučić), kako to oporba stalno govori, pa i u pravosuđu u kojem radi veliki broj obrazovanih, stručnih ljudi?**

Pa i u medijima radi veliki broj obrazovanih i stručnih ljudi. Ovdje je problem kada vi frejmužete određenu stvar, kada postavite okvir onda ta stručnost više nema svrhe ili je ne možete iskazati i to vam više ništa ne vrijedi. Uzmite najboljeg IT stručnjaka na svijetu i odvedite ga u šumu gdje nema računala, njegovo znanje mu neće pomoći puno. Mora se napraviti funkcionalan okvir gdje će ti ljudi raditi, svatko svoj posao. Ponavljam, ja zaista mislim da se to događalo i prije ove vlasti, oni su samo to podigli za jedan stepenik više i to je sada očiglednije. Način na koji funkcionira cijeli sustav je vrlo nezadovoljavajući. Duboko sam uvjeren nezavisno od ove vlasti, jer i kad ne bude ove vlasti taj problem će nam ostati. Budite uvjereni u to.

► **Gdje je izlaz iz ovakve situacije?**

Izlaz je vrlo jednostavan – trebate osloboditi sudstvo i tužilaštvo. To nije uradila ni prethodna vlast, to nije uradio ni SNS. Morate ih osloboditi na način da oni rade svoj posao bez toga da se politika miješa. Ali, između ove proste rečenice i da se to zaista dogodi je tisuće svemirskih godina razlike.

Robert Matarić, državni prvak i reprezentativac u padobranstvu

Somborac s više od 13.000 skokova

»Natjecateljski dio mog života završio se 1999. godine. Na Novom Zelandu mi je zapravo počela prava karijera. Stigao sam s 2.500 skokova, a kada sam otišao na Novi Zeland skočio sam 13.597 skokova«, kaže Robert Matarić

Reći za **Roberta Matarića** da je Somborac potpuno je točno ako se gledaju njegovi korijeni. Ali, kako se gleda po tome gdje je živio i radio moglo bi se reći da je čovjek s dva kontinenta. Rođen je u Njemačkoj, najveće sportske uspjehe postigao je živjeći u Somboru. Iz Sombora je krajem 90-ih otišao na Novi Zeland, pa u Englesku gdje živi posljednjih sedam godina.

Ime Roberta Matarića u knjizi je *U slavu sporta – 101 priča o 101 sportisti*, u kojoj su somborski sportaši koji su u XX. stoljeću ostavili značajne rezultate domaćem, europskom i svjetskom sportu. Uz ime padobranca Roberta Matarića stoji: »državni reprezentativac, juniorski prvak Jugoslavije«.

Ni gimnastičar, ni tenisač već padobranac

Mogao je Robert biti gimnastičar, tenisač ili glazbenik, ali je još u trećem razredu osnovne škole znao da želi biti padobranac. No, na ostvarenje te želje čekao je do 16. godine.

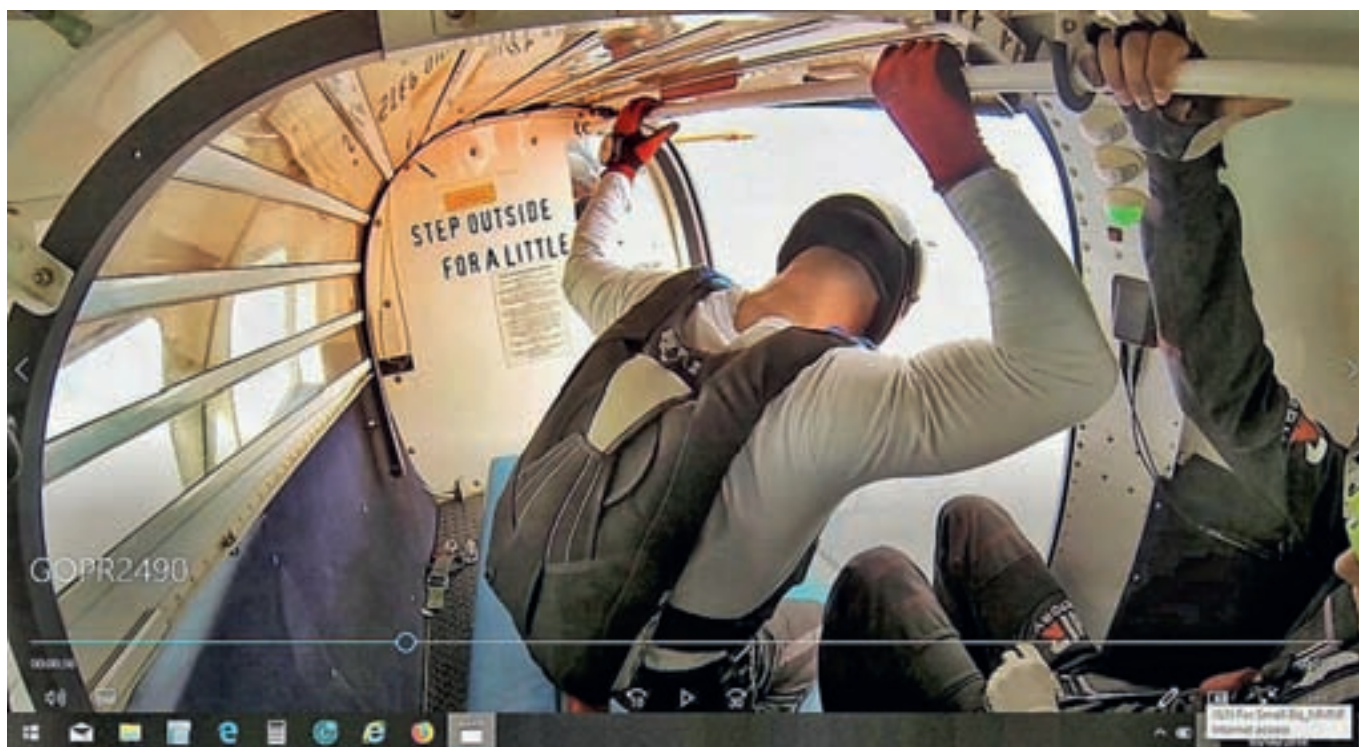
»Gimnastiku sam počeo trenirati od svoje pete godine i 12 godina bio sam u tom sportu, trenirao sam tenis pet godina. Kada sam krenuo s padobranstvom, ništa više od toga, pa ni škola, nisu me interesirali. To je takav sport, nepredvidiv, naročito 80-ih godina kada padobrani nisu bili tako razvijeni, bio je veći rizik da se povrijedite ili poginete. U mojoj generaciji krenulo je nas 45 momaka i djevojaka, a ostala su samo nas dvojica«, prisjeća se Robert svojih padobranskih početaka na aerodromu u Somboru.

Kaže, bilo je to vrijeme kada se radilo na drugačiji način nego danas.

»Danas ako hoćete možete u roku od jednog dana završiti obuku i dobiti dozvolu da skočite. Kada smo mi počinjali, teorijska obuka trajala je dva mjeseca. Učili smo kako se pakira, izlazi na aerodrom, upoznawali smo se s meteorologijom, pravilima i propisima prinudnih postupaka. Sezona je počinjala 1. svibnja i poslije dvomjesečne obuke bio sam spreman za svoj prvi skok. Dva dana ranije otišli smo na somborski vojni aerodrom. Bio sam u prvom letu odmah u sedam, došli su moji gledati me, a ja sam skočio kilometar daleko u kukuruze«, priča Robert o svom prvom skoku.

Prvi skok bio mu je s 950 metara, a kaže i danas ga pamti, oca koji je sjedio s njim u avionu, pomogao mu da

Taj strah, rizik u tih nekoliko sekundi prije nego što skočite, to ne mogu opisati. Kada iskočite iz aviona, vama je super. Ali kada sletite, sva ta strast prestaje i tjera vas na novi skok.

dohvati štanglu za koju se padobranici drže prije skoka, sjeća se svojih izbačenih nogu i skoka.

»Jako čudan osjećaj, vidite svoje noge i onda ispod neku maglu«, kaže Robert.

Radi sigurnosti, pravila su bila takva da su početnici imali padobrane koji su se automatski otvarali i tek s 10 skokova s takvim padobranima mogli su skakati slobodno, odnosno s padobranima koje sami otvaraju. Robertov otac **István**, koji je bio pilot sportskih aviona i padobranac malo je preskočio ta pravila pa je Robert već poslije četvrtog skoka skakao slobodno.

»Ispostavilo se da sam bio vrlo talentiran za padobranstvo. Želja i glad za skakanjem je nešto što ne mogu opisati«, kaže Robert.

Postao je i sportski pilot, ali su u somborskom aeroklubu tražili da se odluči, pa je odabrao padobranstvo.

Novi Zeland, novi početak

Njegov dalji sportski put prekinula je vojska, ali se poslije povratka u Sombor vratio i na treninge i 1989. godine postao je na natjecanju u Osijeku juniorski državni prvak tadašnje Jugoslavije. Do 1995. godine bio je pet puta državni prvak i reprezentativac. Želja mu je bila biti svjetski prvak. Nije ostvario taj san, ali je stigao do 20. pozicije na svijetu i 19. u Europi. Krajem 90-ih jasno mu je bilo da mu se san ruši, ne zato što on nije imao snage i

volje već što nije bilo uvjeta za treninge, što je kao padobranac bio pozvan u rezervu na Kosovo. I tada je odlučio da će otići. Poziv je na preporuku jednog poznanika iz reprezentacije stigao s Novog Zelanda, od tvrtke koja je u svojoj turističkoj ponudi imala i skokove padobranom.

»Natjecateljski dio mog života završio se 1999. godine. S Kosova sam se vratio u kolovoza 1999. godine, a već 17. rujna bio sam u avionu za Novi Zeland. I tada mi je zapravo počela prava karijera. Stigao sam s 2.500 skokova, a kada sam otišao na Novi Zeland skočio sam više – 13.597 skokova«, kaže Robert, koji je 17 godina proveo na Novom Zelandu radeći kao padobranac.

Radio je u jednoj svjetski poznatoj turističkoj agenciji koja je turistima nudila i skokove padobranom, ali ne samostalno već u tandemu s iskusnim padobrancima. Skakao je tandeme, a kroz taj posao upoznao je ljude iz cijeloga svijeta.

»Koliko će trajati slobodan pad ovisi od visine s koje se skače. Ako se skače s 1.000 metara, traje pet do 10 sekundi, s 2.000 metara 30 do 35 sekundi. Tandemi se ne skaču s niskih visina već s 3.500, 4.500 i 5.500 metara. S 3.500 metara slobodan pad je 40 sekundi, s 4.500 metara 45 sekundi. Kada se skače u tandem, padobranici se otvaraju većim visinama nego kada skačete sami jer imate jednu osobu koja nema pojma sa skakanjem i morate mnogo više otvoriti padobran od propisane visine otvaranja, jer ako se nešto dogodi imate vremena odbaciti glavni padobran koji se nije otvorio i otvoriti rezervni na sigurnoj visini«, priča Matarić.

Skakanje u tandemu donosi razne situacije, pa se tako događalo da se osoba koja skače s njim onesvijesti i probudi se tek pri prizemljenju. Bilo je i slučajeva da ljudi povrate, vrište.

»Imao sam 9.000 skokova u tandemu i nisam imao nijedan slučaj da su nakon skoka ljudi bili nezadovoljni.

Najveća ljepota je što sam upoznao jako puno ljudi iz cijeloga svijeta. Ljudi obično žele imati fotografije s tih skokova i ja sam tako u domovima u svakom kutku svijeta», kaže Robert koji je skakao za jednu od najvećih svjetskih tvrtki koja ima stroga pravila na koja se i on morao navikavati, jer je došao iz zemlje s drugačijim navikama, pravilima.

Restaurator u Engleskoj

Osim što je na Novom Zelandu bio padobranac, Robert je imao i svoju tvrtku koja se bavila poliesterima i opravkama brodova. Prodao ju je 2016. godine jer se obitelj odlučila preseliti u Englesku odakle mu je supruga. U Engleskoj su sedam godina i sada se Roberta bavi restauracijom.

»Punac je imao svoj posao restauracije starog namještaja i ja sam ga preuzeo. Englezi su takvi, kod njih se

sve čuva, restaurira», kaže Matarić i uspoređuje s Novim Zelandom, za koji kaže da je jedna od najljepših zemalja u kojoj je bio, ali to je mlada zemlja, koja, kako kaže, nema taj osjećaj za tradiciju koju imaju Englezi.

»Od malena sam htio biti Englez, živjeti u Engleskoj, jer sam dugo godina svirao u jednom hevi metal bendu, a hevi metal je stvoren u Engleskoj i kao mladići svi smo mi htjeli biti Englezi. Ali jedno je dolaziti turistički, a drugo živjeti. Kada smo se preselili u Englesku, godinu dana bio sam depresivan, nisam bio siguran mogu li izdržati. Ali kada je punac otišao u mirovinu i kada sam preuzeo njegov biznis, počeo ga voditi na svoj način, sve je krenulo. Počeo sam uživati u ovoj zemlji, poslu koji radim», kaže Robert koji sada živi u Sunderlandu, gradu koji je pet i pol sati vožnje od Londona, a sat vožnje udaljen od Škotske.

Iako je restauracija starog stilskog namještaja za Roberta bila novi posao, nije u njega ušao bez iskustva vođenja vlastitog biznisa. Svojevremeno je bio vlasnik drugog salona za tetovažu u Somboru, a s ocem je držao, također u Somboru, poduzeće koje se bavilo izradom predmeta od poliestera za automobilsku i drugu industriju. Vlastiti posao imao je i na Novom Zelandu.

»Cijeli život radio sam ono što sam htio. Ali prije nego bih ušao u bilo kakav posao dobro sam razmislio, sagledao sve moguće rizike. Jeste, uvijek je rizik ući u nešto novo, ali to je neki da tako kažem predvidivi rizik», kaže Robert Matarić.

U tvrtki čiji je vlasnik radi rame uz rame sa svojim radnicima. Kako kaže, jedan dio posla je restauracija starih drvenih vrata i prozora, a drugi dio je restauracija starog namještaja.

»U Srbiji se tako što raditi ne bi isplatilo, čak ni u Njemačkoj, ali u Engleskoj je to jako dobar posao jer su En-

glezi takvi da ništa ne bacaju već sve što mogu restauriraju i sačuvaju», kaže Robert.

Na kraju razgovora neizbježno je bilo Roberta upitati nedostaju li mu visine. Kaže, nedovršen posao ostalo mu je skakanje s planina.

»Skakati krilima počeo sam 2017. godina, a zatim i skakati sa zgrada i planina, tako da imam oko 70 skokova s planina i oko 20 skokova s krilima. Za skokove s planina morao bih putovati u Italiju, Norvešku, Švicarsku; morao obih onda ostaviti obitelj, posao, tako da sam prestao s tim. Ali ja sam zadovoljan s više od 13.500 skokova. U padobranstvu sam bio od 1985. do 2020. godine. To je veliki staž, ali sada ne osjećam nikakvu potrebu da idem gore i po-

novno skačem», kaže Robert.

Iako u Somboru ne živi od 1999. godine često dolazi u rodni grad. Tu mu žive majka i sestra, pa je svaka dva mjeseca u Somboru. U svoj aeroklub ne ide. Ne zato što neće već zato što je klub u kome je stasao kao padobranac davno ugašen.

»Padobranstvo je samo skakanje, skakanje, skakanje. Dobar trening znači da imate desetak skokova dnevno. Jedan skok traje 30 sekundi, a što u nekom sportu možete naučiti za 30 sekundi? Barem 2.000 skokova treba skočiti i zato je padobranstvo skup sport», završava razgovor Robert.

Z. V.

FOTO: facebook.com/privatna arhiva

Rupe i protivnici

Ćirilčno pismo i srpski jezik (da, tako smo ga zvali iako mu je službeni naziv bio srpskohrvatski/hrvatskosrpski) u ovome su gradu najvećem dijelu njegovih stanovnika najnormalnija stvar još i prije raspada Austro-Ugarske. Mađarski jezik je i nakon njezina raspada, a posebno u vrijeme Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, u Subotici bio jezik društvene sredine koji se obavezno učio u školi i njegovo poznavanje bilo je ponekad i uvjet za zapošljavanje. Engleski jezik... ha, pa poznato je da je on u međuvremenu sve više počeo ulaziti u pore i prvog i drugog nabrojanog i danas je dobio neformalni status zamjenskog jezika za materinski.

Sa stajališta elementarnih komunikacijskih potreba ova bi tri jezika bila posve dovoljna da se najveći dio građana međusobno razumije, jer će većina njih u izrazima poput

»hleb«, »kenyér« ili »bread« prepoznati značenje riječi. I, naravno, rečenica, jer se dobar dio sugrađana manje ili više služi s dva, a mnogi i sa sva tri jezika.

Odnedavno – a znamo i na čiju zapovijed – takva je praksa ustanovljena i na renoviranom željezničkom kolodvoru u Subotici, gdje je u najvećem broju ispoštovano pravilo ispisivanja obavijesnih natpisa na tri jezika: srpskom, mađarskom i engleskom, kao jezicima države u kojoj se živi, manjinskog naroda koji u njoj živi i kao svjetski jezik za one koji ne vladaju ni prvim ni drugim. Stranac koji će se ubuduće zateći u Subotici vjerojatno će biti zadržan civilizacionim dostignućem u području poštivanja nacionalnomanjinskih prava države u kojoj se našao i zacijelo će te svoje pozitivne dojmove širiti u sredini u kojoj živi. Taj isti stranac, međutim, sigurno neće razmišljati o tome živi li u ovom gradu osim Srba i Mađara i još netko i ima li i taj drugi netko ista prava koja je imao priliku pročitati na službenim pločama. Ako ćemo pravo, postavimo si pitanje bismo li mi u sličnoj situaciji lupali glavu o istoj temi u nama nekoj nepoznatoj sredini, napose ako su prvo što vidimo na ulazu u postaju trojezični natpisi. Ali, pustimo strance i njihova eventualna razmišljanja o ovoj temi.

Trojezični natpisi na željezničkom kolodvoru u Subotici predstavljaju vrh pragmatičnosti i maksimum što se od ove države i većine ovoga društva može očekivati. Sve ostalo, a tiče se recimo i hrvatskog jezika, vlast, i to na svim razinama, doživljava kao »hleb preko pogače« ili »šlag na tortu« čije »davanje«, odnosno ispunjenje ovisi o senzibilnosti rukovodećih struktura kada su manjine u pitanju, političkim odnosima i interesima ili pak jednostavno kakve su volje ili na koju su nogu ustali predsjednik, tajnik ili gradonačelnik. Ta drmala svjesna su, naravno, postojanja Ustava, zakona i pokrajinskog i lokalnih statuta koji pod određenim uvjetima garantiraju nacionalnim manjinama pravo na službenu uporabu svog jezika i pisma na teritoriju gdje te uvjete ispunjavaju, ali ta drmala isto tako svjesnim činjenjem ili nečinjenjem svojim sugrađanima

svakodnevno pokazuju od kakvog je ljudskog materijala sazdana struktura vlasti u državi u kojoj živimo. Ako se, recimo, na dopis pokrajinskog tajnika za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice **Róberta Ótota** Gradu Subotici i upravi **Željeznica Srbije** da su u obvezi poštivati zakon i statute u jedinicama lokalne samouprave i na temelju toga postaviti na željezničkim stanicama natpise na jezicima u službenoj uporabi na njihovu teritoriju još od 30. rujna ove godine gleda kao na fiskalni račun o kupovini žvakaće gume na kiosku, onda to govori ne samo o tome kakav je odnos gradonačelnika **Stevana Bačića** – može i predsjednika **Aleksandra Vučića**, u praksi je to 3. listopada pokazao ne spomenuvši ih, a znajući za njih – prema Hrvatima u Subotici i

njihovim pravima koja im garantira i postojeći Statut Grada nego i o njegovom odnosu prema svim pravnim aktima kojima se regulira javni život jedne države, jednog društva i jednog grada. Jer pitanje hoće li na javnim natpisima, osim tri nabrojana, biti ispisan i četvrti jezik nije pitanje prekoračenja proračunskih sredstava (Grad to i tako ne plaća) ili pak skupe farbe i metala od čega su ploče sazdane nego je riječ o mnogo dubljem uzroku, ovoj vlasti i u mnogo težim slučajevima posve stranim i nepoznatim: empatiji, senzibilnosti i odgovornosti, što najbolje vidimo upravo ovih dana stalnim trpanjem pod tepih primarnih i proizvodnjom sekundarnih i tercijalnih problema.

Jedna od omiljenih radnji »ekvilibrista na žici legaliteta« oduvijek je bila traženje rupa u zakonu dok je **Nikola Pašić** to uprostio i upravo za ovu državu patentirao najprecizniju definiciju koja se u kontinuitetu provodi u praksi: »zakoni su za protivnici«. U slučaju svih nivoa sadašnje vlasti »rupe« i »protivnici« čine savršen spoj njezinog funkcioniranja.

Z. R.

Pet godina Kluba veterana HKC-a *Bunjevačko kolo*

»Grmilo, sivalo – klub radi«

Klub veterana pri HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici proslavio je u četvrtak, 28. studenoga, pet godina postojanja. U Klubu se svakog četvrtka uredno okupljaju na druženju i razgovoru oni koji su proveli dio života u *Kolu* kroz folklor ili neku drugu sekciju.

Predsjednik Kluba veterana **Vlatko Vidaković** kaže kako je klub jedna ugodna obveza.

»Okupljamo se svakog četvrtka, naš moto je 'Grmilo, sivalo – klub radi'. Od ovog ljeta kažemo i 'Palilo, pržilo i onda radi', jer smo se okupljali i kada je vani bilo 42 stupnja, tako da se klub svakog četvrtka od 18 sati otvara i društvo se ovdje okuplja. Jedna od ljepota rada kluba je da nema nekog formalizma, nema nekog ustaljenog programa, tu i tamo sporadično ako se pojavi neka tema, ona se elaborira ili se dogovori za sljedeći put. Tu zajedno proslavljamo i pojedine blagdane i svece«, kaže Vidaković.

Na pitanje tko sve može pristupiti Klubu, Vidaković kaže:

»Pravilo je da se pridržavamo poslovnika koji je ustanovljen prije pet godina, njega je usvojio Upravni odbor *Kola* i tko se pridržava tog poslovnika dobrodošao je. Po pravilu, članovi koji su registrirani mogu po-

vesti po nekog svog gosta, a taj gost ako usvoji taj naš oblik druženja i ponašanja dobrodošao je da i sam dobije mjesto člana. Trenutačno imamo desetak članova, neki od njih su **Jašo Šimić, Ljudevit Vujković Lamić, Pere Dulić Barna, Mirko Ostrogonac...** Nažalost, izgubili

smo u proteklom periodu pet članova, ljudi koji su bili stupovi i suosnivači *Kola*, a to su: **Ante Crnković, Bela Kopilović, Grgo Bačlija, Ante Rudinski, Joso Miković i Ante Milodanović**«.

Skroman jubilej Kluba veterana čestitao je i predsjednik HKC-a *Bunjevačko kolo* **Lazar Cvijin**.

»Imam osjećaj kako se Klub okuplja ne iz obveze, već iz osjećaja zadovoljstva, a to tumačim i kao osjećaj podrške našoj kući. Ovo je najmlađi odjel HKC-a, ali izuzetno značajan. Oni su vrlo samoinicijativni i imaju vrlo malo zahtjeva, ali u budućnosti se nadam kako ćemo imati neke nove sadržaje. Uprava HKC-a će i dalje podupirati Klub, da ljudi koji su toliko dali ovaj kući osjete ovaj prostor kao svoj, da prate što radi HKC, da nam pomažu sa svojim iskustvom i savjetima. Ovo je mali jubilej, a sljedeće godine imamo jedan veliki jubilej – 55 godina osnutka HKC-a i 30 godina od povratka hrvatskog predznaka. Očekujem da se i veterani uključe u obilježavanje tih obljetnica«, rekao je Cvijin.

I. B.

Izložba božićnjaka i božićnih ukrasa u Tavankutu

Slama u slici naših križevnih života

U okviru programa »Advent u Tavankutu 2024.«, u nedjelju, 1. prosinca, u tavankutskoj Galeriji Prve kolonije naive u tehnici slame otvorena je izložba božićnjaka i božićnih ukrasa za bor te čestitki ukrašenih slamom, koju su priredili etnološki i slamarski odjel Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Matija Gubec*.

U izradi izloženih djela sudjelovala su i djeca i mladi za koje su članice i slamarke *Gupca* 19. studenoga organizirale radionicu za izradu figura za božićnjake i ostalih ukrasa.

»Ako pšenično zrno, pavši u zemlju, ne umre, ostaje sâm; ako li umre, donosi obilat rod«, riječi su iz Ivanovog evanđelja kojima je svoje obraćanje započeo pater **Bernard Barbarić**, član franjevačkog samostana u Subotici koji je i otvorio ovu božićnu izložbu.

»Sve se u našim životima odvija u ciklusima umiranja i rađanja. Da jedno sjeme pšenice nije umrlo, ne bi dalo klas s mnogo zrnja ali ni slamu koju često obezvrjeđuje-

mo. Kroz nestajanja, zrnja postaju predivni oblici od kojih neke danas gledamo u liku ovih predivnih božićnjaka. Upletenog kruha s likovima Bogorodice, Isusa i pastira te mnoštvom drugih likova koji označavaju našu stvarnost života u borbi za ono što je vječno. Zato u ovim božićnjacima gledamo sliku našeg života darovanog Bogu za vječni život. I sam Bog je izabrao ovaj oblik da nam se daruje u svetoj euharistiji. Tako da ruke svake od vas koje ste napravile ovaj božićnjak označavaju i Božje djelo stvaranja i poštovanja prema onome što je Gospodin stvorio za čovjeka. (...) Što se tiče slame, još je jadnija slika koju joj pridajemo. To je stabljika koja je gotovo bezvrijedna nakon što se požanje pšenica. No, nevjerovatno je kako Bog svemu stvorenju podaje ljepotu kojoj će samo neki vidjeti vrijednost. U rukama naših slamarki slama postaje biser umjetničkog izražavanja i postaje slika naših križevnih života, naših crkava, naših salaša i kruna predana na oltar Božje poniznosti. U ovim predivnim slikama i prikazima možemo vidjeti i nas same. Od ispraznosti ljudskoga života Bog čini predivnu sliku. Na nama je darovati se Njemu jer On najbolje zna kako nas učiniti najljepšima. Zato hvala dobrom Bogu, hvala svima vama, hvala rukama koje su izradile ove božićnjake i rukama koje su izradile slamarske umjetnine. Ali blagoslovljene i oči svakoga od vas da u ovim predivnim umjetničkim djelima prepoznamo brata kraj sebe i svoju ulogu u služenju ovom svijetu potrebitom Božje utjehe i Božjeg mira«, naveo je fra Bernard.

U okviru programa nastupili su članovi tamburaškog odjela *Gupca* koje vodi **Marko Grmić**, dječji zbor župe Srca Isusovog *Isusovi anđeli* pod ravnanjem kantore **Elizabete Stojković** te zbor HKPD-a *Matija Gubec* pod ravnanjem **Emine Tikvicki**.

Program je vodila članica tavankutskog Društva **Milica Vuković**, koja je među ostalim podsjetila da je božićnjak kvasni kolač koji se samo kod Bunjevaca pripravlja za Božić u ovom obliku.

»Ima simbol zajedništva i svega živog na zemlji. Središte božićnjaka je Marija i mali Isus Krist, a tu smo i mi na božićnjaku, sve ono što nam je najvridnije – naša obitelj, naš život, naš josag, sve naše blago«, rekla je ona.

Izloženi božićnjaci u tavankutskoj Galeriji moći će se pogledati i u okviru izložbe božićnjaka koju organizira Katoličko društvo *Ivan Antunović* iz Subotice, a koja će biti otvorena u večeras (petak, 6. prosinca) u predvorju Gradske kuće u Subotici, s početkom u 18 sati i moći će se pogledati do 13. prosinca.

I. Petrekanić Sič

Večer ikavice u Stanišiću

Od Bačke do Dalmacije

Književno-pjevačka večer *Ikavica* – govor hercegovačkih, dalmatinskih, ličkih, bosanskih, šokačkih i bunjevačkih Hrvata jedina je manifestacija u Vojvodini koja, osim bunjevačke i šokačke, u programu predstavlja i ikavicu drugih hrvatskih skupina. Manifestaciju organizira Hrvatsko kulturno društvo *Vladimir Nazor* iz Stanišića, a kada su prije 15 godine održali prvu večer ikavice želja im je bila da se u Bačkoj čuje i ikavica drugih hrvatskih subetničkih skupina.

Na tom tragu ostali su svih 15 godina, pa se u subotu, 30. studenoga, na *Večeri ikavice* čula bunjevačka ikavica, ikavica iz Hercegovine, lička i dalmatinska.

U programu su sudjelovali Ženski pjevački zbor iz Kačmara, Etno sastav *Sinovi Hercegovine* iz Širokog Brijega, Kulturno-umjetnička udruga *Gacka* iz Ličkog Lešća, KUD *Kamen Bukovice* iz Rodaljice kod Benkovca, ženska kla-

pa *Dalmatinke* iz Zadra, KUD *Vrilo* iz Obrovca Sinjskog i pjesnikinja **Ljiljana Crnić** iz Beograda.

»Dolazimo iz Rodaljice, to je jedno malo selo u zadarskom kraju. Predstavili smo se s izvornim napjevima i tradicijskim glazbalima – diplama i sviralama. Selo nam odumire, pa talente okupljamo iz više sela Bukovice, tako da imamo i mladih. Uspjeli smo prije osam godina u Benkovcu organizirati *Festival izvornih glazbala* koji je jedinstven u Hrvatskoj. Osim glazbala, prezentiraju se i najstariji napjevi koji su pod zaštitom UNESCO-a. Treći puta smo na *Večeri ikavice* u Stanišiću. Sada je to već postalo i prijateljstvo s ljudima iz stanišićke udruge«, kaže predsjednik KUD-a *Kamen Bukovice* **Marijan Kamber**.

»Ženska klapa okupila se 2018. godine na inicijativu etnomuzikologa dr. sc. **Ive Brkića** koji je godinama skupljao građu sa željom da te pjesme ponovno oživi.

Tako je napravio audiciju kako bi odabrao glasove koji su odgovarajući za te napjeve. Odabrao je nas četiri koliko klapa i danas ima članica, negujemo izvorno klapsko pjevanje. U Stanišiću smo predstavili tradiciju Bukovice, Ravni kotara i otoka Iža, rekla bih u malom smo predstavile Zadarsku županiju«, kaže predsjednica udruge **Dalmatinka** iz Zadra **Zvezdana Radan**.

Gosti *Večeri ikavice* donijeli su u Stanišić dio tradicije krajeva iz kojih su poslije Drugog svjetskog rata naseljena nekada njemačka sela Stanišić i Ridica. Tijekom kolonizacije u Vojvodinu doseljeno je oko 5.000 Hrvata. U Stanišić su došli kolonisti s područja kotara Sinj, Knin i

Split i s područja Dalmacije, dok je Ridica naseljena kolonistima iz sjeverne Dalmacije.

»Potomak sam jednog od Stanišićanaca koji se vratio u Hrvatsku. Otac se nakon studija u Novom Sadu vratio u stari kraj. Drago mi je da udruga u Stanišiću održava veze s krajevima odakle su Hrvati kolonizirani u Stanišić i Ridicu. Nažalost, sada ih je jako malo ostalo, ali Splitsko-dalmatinska županija i dalje će podupirati ovu udrugu«, kaže član Odbora za Hrvate izvan Hrvatske Splitsko-dalmatinske županije **Stipe Samardžić**.

Z. V.

Izložba božićnih kolača u Zrenjaninu

Usuradnji sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata HKUD **Vladimir Nazor** iz Sombora sudjelovao je u ponedjeljak, 2. prosinca, u Zrenjaninu na Festivalu božićnog kolača **Česnica**.

Predstavljen je najsvečaniji božićni kolač bunjevačkih Hrvata božićnjak. Festival božićnog kolača u Zrenjaninu ove godine nije bio natjecateljskog karaktera, ali će **Nazorov** božićnjak, koji je izradila **Kristina Vuković**, biti na završnoj izložbi u Beogradu u siječnju naredne godine. Izložba je to na kojoj će biti prikazani najautentičniji božićni kolači odabrani na izložbama koje će nakon Zrenjanina biti priređene u Kragujevcu, Negotinu, Loznici i u Banja Luci.

Festival su organizirali Kancelarija za kulturnu diplomaciju, Narodni muzej Zrenjanin, Kulturni centar Zrenjanin, uz potporu Grada Zrenjanina i Turističke organizacije Zrenjanin.

Cilj manifestacije je promoviranje kulturnog naslijeđa i vrijednosti brojnih zajednica te umrežavanje lokalnih

udruga žena s institucijama kulture u cilju suradnje i daljnjeg rada na očuvanju kulturne baštine.

Stručni skup u Osijeku

Usavršavanje nastavnog kadra

Nastavni kadar: odgojitelji, učitelji, vjeroučitelji, stručni suradnici, predmetni nastavnici i ravnatelji škola u kojima se izvodi cjelovita nastava na hrvatskom jeziku ili sluša izborni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture imali su organiziran stručni skup u Osijeku.

Više od 30 sudionika iz različitih mjesta u Vojvodini sudjelovalo je u ovoj aktivnosti koja ima za cilj stručno i jezično usavršavanje kadra na hrvatskom jeziku.

Ovaj program spada u redovite aktivnosti Hrvatskog nacionalnog vijeća i Hrvatskog prosvjetnog društva *Bela Gabrić* u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje Hrvatske, a uz financijsku potporu Ministarstva prosvete.

Stručni skup koji je održan 30. studenoga u OŠ *Antun Mihanović* u Osijeku otvorila je v. d. ravnateljice Agencije za odgoj i obrazovanje prof. **Daria Kurtić** koja je istaknula važnost suradnje, te nastavak realizacije postojećih projekata kao i proširenje novim.

Po riječima predsjednice Odbora za obrazovanje pri HNV-u **Nataše Francuz** u organizaciji ovoga skupa pomogla je i predstojnica Podružnice AZOO-a Osijek **Luja Zamečnik**.

»Zahvalni smo Agenciji za odgoj i obrazovanje koja je uvijek tu da pomogne u ostvarivanju naših zajedničkih ideja i prije svega potrebe za usavršavanjem. Vjerujem

da i nastavnom kadru znači ovakav vid usavršavanja, gdje uz stručne kompetencije dobiju i jezično usavršavanje, budući da slušaju izvorne govornike hrvatskog jezika«, rekla je Francuz i najavila dalju suradnju i nova usavršavanja.

Predavanje i aktivnosti na stručnom skupu vodili su viša savjetnica za razrednu nastavu mag. prim. educ. **Snježana Lustig**, viši savjetnik za vjeronauk prof. **Dalibor Adžić**, viša savjetnica za matematiku prof. **Jelena Noskov**, viša savjetnica za predškolski odgoj prof. Luja Zamečnik i viša savjetnica za geografiju prof. **Sonja Burčar**.

Ž. V.

Posjet ravnatelja Krapinsko-zagorske županije školi u Tavankutu

Novi vidici suradnje

Ravnatelji osnovnih škola Krapinsko-zagorske županije i predstavnici nakladničke kuće *Alfa* boravili su prošlog tjedna u trodnevnom posjetu OŠ *Matija Gubec* iz Tavankuta.

Uz ravnateljicu škole **Stanislavu Stantić Prčić**, goste su dočekali učenici u bunjevačkoj nošnji, koji su prezentirali rad i život ovdašnjih Hrvata.

»Ovaj projekt započeo je suradnjom naše i istoimene osnovne škole iz Gornje Stubice, čiji djelatnici godinama unazad dolaze u Tavankut. Ravnateljica ove škole **Sanja Knezić** poželjela je prije odlaska u mirovinu dovesti u Tavankut i druge ravnatelje osnovnih škola Krapinsko-zagorske županije i pokazati naš rad. Dogovorili smo novu suradnju, započeli nove projekte i pokazali kako surađivati možemo bez obzira na udaljenost. Krapinsko-zagorska županija, iako teritorijalno nije blizu, prepoznala je našu priču, kao i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske koji je podržao ovaj projekt kojim smo željeli istaknuti naš bunjevački govor i našu ikavicu

koja pripada hrvatskom narodu kao dijalekt«, rekla je ravnateljica Stantić Prčić.

»Sve škole koje nose ime **Matije Gupca** su se povezale i mi već više od dva desetljeća surađujemo, razmjenjujemo i učenike i nastavnike i upravo ta različitost među nama je bogatstvo. Dolazim u Tavankut već 15 godina i drago mi je da smo konačno uključili i ravnatelje iz Zagorja. Nadam se da će i oni naći tu iskru u *pisku* i da će nastaviti ovu suradnju koja je bogatstvo hrvatskog naroda«, rekla je Knezić.

Tijekom trodavnog posjeta predstavnici Krapinsko-zagorske županije posjetili su HKPD *Matija Gubec*, crkvu Presvetog Srca Isusova, Hrvatski dom – Maticu, Hrvatski konzulat u Subotici i ostale znamenitosti Subotice. Kako su se složili sudionici ovoga susreta, posjet ravnatelja Krapinsko-zagorske županije otvorio je vrata za daljnju suradnju i jačanje veza među obrazovnim institucijama u Hrvatskoj i Vojvodini.

Ž. V.

ZKVH na izložbi nošnji u Senti

Kulturna raznolikost Vojvodine

Izložba narodnih nošnji pod nazivom »Granica koja nas spaja« otvorena je 27. studenoga u sjedištu Zavoda za kulturu vojvođanskih Mađara (ZKVM) u Senti. Izložba je priređena u okviru Međuregionalnog IPA projekta pod nazivom »Border that unites us/Granica koja nas spaja/A határ, ami nem választ el«, čiji je jedan od ciljeva predstavljanje kulturne raznolikosti Vojvodine te zajednička realizacija kulturnog programa s manjinskim zavodima za kulturu, naglašavajući multikulturalnost i međusobno prihvaćanje. Program se realizira u suradnji s muzejom *Türr István* iz Baje, Učiteljskim fakultetom na mađarskom nastavnom jeziku iz Subotice te s drugim zavodima za kulturu nacionalnih manjina. Na izložbi je sudjelovao i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice predstavivši bunjevačku narodnu nošnju.

Ravnateljica ZKVM-a **Gyöngyi Kormányos Katona** otvorila je izložbu pozdravivši sve okupljene:

»Naš Zavod surađuje s četirima ustanovama u Vojvodini osnovanima od strane Autonomne Pokrajine Vojvodine za obavljanje sličnih djelatnosti – hrvatskom, slovačkom, rusinskom, mađarskom i rumunjskom. To nam je dalo ideju da u Senti priredimo skromnu izložbu u suradnji sa zavodima drugih manjina. Izložba je povezana s tradicijom i kulturom manjina koje žive u Vojvodini, a ovdje prikazani kostimi dio su kulture svake pojedinačne nacionalne manjine što simbolizira raznovrsnost naše pokrajine i bogatstvo kulturnih vrijednosti i naslijeđa koje imamo«.

Na izložbi su se predstavili solisti i manje grupe u svojim narodnim nošnjama, preciznije hrvatske, slovačke, rusinske, rumunjske i mađarske narodnosti. Hrvatsku zajednicu predstavila je solistica **Ines Bajić**, otpjevavši dvije bunjevačke narodne pjesme.

»Ovo je putujuća izložba što znači da će u narednom periodu u sjedištima zavoda u Subotici, Novom Sadu i Zrenjaninu biti predstavljene narodne nošnje nacionalnih manjina, a u svibnju 2025. bit će organiziran veći folklorni program u Senti gdje će se zainteresirani moći upoznati s igrama i narodnim pjesmama nacionalnih manjina«, rekla je Kormányos Katona.

Izložbi su nazočili i pomoćnik pokrajinskog tajnika za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Zoltán Kudlik**, predstavnik mađarskog konzulata iz protokola za kulturna događanja **Zsófia Jombolai**, ravnateljica Zavoda za kulturu vojvođanskih Slovaka **Ana Spevak**, ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina **Saša Sabadoš**, Zavod za kulturu vojvođanskih Rumunja je predstavljala **Camelia Bugar**, a Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata **Senka Davčik**.

I. B.

Od male firme do velikih putovanja

»Najvažnije je naravno da se ne događaju kvarovi. Taj pritisak s kojim mi živimo i radimo je doista veliki. Biti na putu satima, stići sigurno na lokaciju, paziti sve vrijeme na sigurnost putnika«, kaže Zoran Peić iz prijevozničkog poduzeća Suttravel trans

Ako ste ikada pošli na organizirani put iz Subotice nekamo, vrlo je moguće da ste putovali s nekim od *Suttravel trans*ovih autobusa ili kombija. Ovo poduzeće iz Subotice postoji gotovo petnaest godina, a otvorili su ga **Siniša Prčić** i **Zoran Peić**. Kako kažu, sigurnost i povjerenje putnika su im najbitnija načela kojim se vode od samog početka. Dodajte na to pouzdana i uvijek čista vozila, dobre i prije svega uljudne vozače, dobit ćete recept s kojim je *Suttravel trans* postao uspješna firma s odanom klijentelom.

Sve vrste izvanlinijskog prijevoza

Prometni inženjer **Vojislav Prčić**, koji je jedan od glavnih u organizaciji poslova, kaže kako firma trenutačno radi s četiri autobusa, šest-sedam mini buseva i tri kombija.

»Mi smo firma koja se bavi izvanlinijskim drumskim prijevozom putnika. Imamo različita vozila, od malih kombija, mini buseva pa sve do velikih autobusa. Radimo različite vrste prijevoza, poput ekskurzija i turističkih putovanja, školskih putovanja, poslovnih i sportskih putovanja, hodočašća...«, priča Prčić.

Suosnivač firme Zoran Peić prisjetio se početaka poslovanja. Kako kaže, svaki je početak težak, a takav je bio i njihov:

»Sigurno nismo računali tada da ćemo imati sve ovo, ovako razvijenu priču. Jednostavno, Siniša i ja smo se upoznali jednog dana i stvorila se neka kemija, možda upravo zato što nismo isti, a vjerujem da je to razlog zašto i danas postojimo. Počeli smo s minimalnim brojem vozila. Nismo dobili pomoć ni od koga, samo šutiš i radiš, gledali smo da radimo sve korak po korak. Kupovali smo najbolja vozila koja smo mogli priuštiti u tom trenutku, a bilo je tu svega, nismo uvijek pogodili. Kupili smo tako jedan autobus s jako lošim motorom, ne znam je li trošio više goriva ili ulja u tom momentu, ali šuti i radi, uglancaš, popraviš i guraš dalje. Tako je bilo u početku. Radili smo samo Siniša i ja, nitko drugi«.

Povjerenje koje traje

Firma je započela s radom 2011. kao *PP Trans*. Od 2016. firma nosi naziv *Suttravel trans*.

»Svojim radom i kvalitetom usluge stekli smo povjerenje putnika. Pogotovo kako smo nabavljali mlađa i ljepša vozila, počeli smo raditi sa svim agencijama, sportašima, planinarima, s udruženjima umirovljenika... Naravno, ima zahtjevnijih i manje zahtjevnijih klijenata, tvoje je da saslušas svakoga i da u sitne detalje zajednički razradimo plan putovanja«, kaže Peić.

Ekipa *Sutravela* uvijek je spremna za put, kako za bliže tako i udaljenije lokacije.

»Najdalje gdje smo išli je vjerojatno Portugal, i to autobusom. Išli smo dva puta zapravo, prvi put jednim autobusom, negdje 2019. godine s folklorasima, a drugi put s

su zahtjevnije od drugih vožnji, ali kada se dogodi neko lijepo turističko putovanje od 3-4 dana, još ako nije dug put, to su generalno najbolja putovanja jer onda imaš malo vremena i za sebe da nešto pogledaš. Lijepo je uvijek otići na more, a budući da smo mi u ravnici, ja volim i kada odemo negdje na planinu i svjež zrak«, kaže Vojislav.

Svaki putnik je bitan

Kako kažu, putnici su im najbolja i jedina potrebna reklama.

»Nama je svaki putnik bitan. Najvažnije je naravno da se ne događaju kvarovi. Taj pritisak s kojim mi živimo i radimo je doista veliki. Biti na putu satima, stići sigurno na lokaciju, paziti sve vrijeme na sigurnost putnika... Vozači moraju uvijek biti odmorni, a naravno kulturni i uljudni. Ovo je jedan ozbiljan i kompleksan posao, iako možda ne djeluje tako. Postoji niz zahtjeva i propisa koji se moraju poštovati prije no što se krene na put, nije to samo – pošalješ neko vozilo na put. Ti si tu 24 sata, ako ne tjelesno, onda u mislima, razmišljaš stalno o tome gdje su ti vozila, jesu li stigli, kad su stigli i slično«, priča Zoran.

Direktor poduzeća Siniša Prčić ističe važnost dobrog kolektiva, posebice u ovako odgovornom poslu:

»Isto koliko je bitno da ti vozilo bude što novije, što bolje i ispravnije, toliko je bitan i vozač. Zapravo, odnos nije baš 50-50, više je 60-40 posto, jer ako je vozilo novo, a vozač loš, posao neće biti odrađen kako treba. Mala smo ekipa, dosta dugo funkcioniramo zajedno što znači da odgovaramo jedni drugima. U ovom sastavu smo sedam-osam godina, neki i duže. Uvijek može bolje, dogode se i nesuglasice, ali sve se to rješava, pegla... Ovo je vrlo lijep i zanimljiv posao, uvijek dinamičan, ali vrlo ozbiljan, zahtjevan i odgovoran«.

I. B.

dva autobusa na hodočašće. Tada je papa dolazio tamo i bilo je ljudi iz svih krajeva svijeta. To putovanje recimo traje četiri dana, odnosno tri noći i četiri dana. Nema neke posebne pripreme za tako dug put, autobuse gledamo da održavamo maksimalno, da oni budu spremni u svakom trenutku krenuti bilo kamo. Pregledamo karte prije puta, napravi se neki plan kuda idemo, gdje stajemo, noćimo i to je to«, priča Vojislav.

Mladog inženjera Vojislava Prčića u firmi inače zovu i čovjekom za sve.

»Tu sam od 2016. i radim u suštini sve poslove u firmi, sve što je potrebno, ali osobno, najviše volim kada vozim. Dječje ekskurzije su mi možda manje drage jer

Sмотра hrvatskog filma u Beogradu

Jačanje kinematografskih veza

Od 25. do 30. studenoga u Beogradu je održana šesta po redu *Sмотра hrvatskog filma*, koju su ove godine organizirali produkcija *Teatar Stella* iz Splita i Zajednica Hrvata Beograda *Tin Ujević*, a uz potporu Hrvatskog audiovizualnog centra.

Na *Smotri* je prikazano više od dvadeset igranih, kratkih i dokumentarnih filmova. Producentica i direktorica *Smotre* je kazališna i filmska glumica **Andrijana Vicković**, a izbornica i umjetnička direktorica je filmska i televizijska redateljica **Branka Bešević Gajić**.

Recentna produkcija

»Program je koncipiran kao prikaz stvaralaštva hrvatske kinematografije u protekle dvije godine, a fokus je na glavnom programu, koji čine igrani cjelovečernji filmovi, dok su u popratnom programu prikazani filmovi svih formata i žanrova, te retrospektiva kulturnih hrvatskih igranih filmova«, kaže izbornica Branka Bešević Gajić.

U središnjem programu našli su se filmovi *Sedmo nebo* (režija **Jasna Nanut**), *Escort* (režija **Lukas Nola**), *Bosanski lonac* (režija **Pavo Marinković**) i *Punim plućima* (režija **Radislav Jovanov Gonzo**). S druge strane, od filmova kratkog metra, publika je imala priliku vidjeti ostvarenja: *Snjeguljica* **Lane Barić**, *Potraga za gušterom* **Lukše Benića**, *Obalno šetalište* **Silvija Mirošničenka**, *Kaže se Čakovec* redatelja **Vanje Nikolića**, *Strossmayrov kipar – priča o Vatroslavu Doneganiju* **Mihaela Kelbasa** i **Mirka Ćurića**...

Ovogodišnja *Sмотра* priređena je u znak sjećanja na nedavno preminulog **Stipu Ercegovića** (1948. – 2023.), filmskog djelatnika i dugogodišnjeg predsjednika ZHB-a *Tin Ujević*. Tim povodom prikazan je njegov dokumentarni film *Spomenici hrvatskih kipara na tlu Srbije*. U retrospektivnom programu prikazan je i igrani film *Most na kraju svijeta* u režiji **Branka Ištvančića**, hrvatskog filmaša podrijetlom iz Vojvodine (Tavankuta).

Pitching za kratke filmove

Novina ovogodišnje *Smotre* bio je pitching forum hrvatskih kratkih filmova naslovljen *Make it happen*, uz sudjelovanje producenata iz Hrvatske, Srbije i Albanije.

»Fokus smo stavili na kratke filmove kao produkcijski ipak manje zahtjevan, ali izuzetno potentan format. Želimo da to postane standard naših budućih festivala, gdje će se autori povezivati s ciljem koprodukcija u našoj regiji. Veliki broj filmova u regiji nastaje u koprodukciji, posebice između Srbije i Hrvatske. Mentori gosti na forumu bili su: **Vinko Brešan**, **Zrinko Ogresta**, **Pleurat Himaduna**, **Edmond Topi**, **Feti Da-**

utović i **Ivica Vidanović**. Na pitchingu su nagrađena dva projekta: *Nema mukte beštimji* **Andrije Tomića** i *Klub Apolon* **Kruna Trninića**«, kaže Bešević Gajić. Namjera organizatora je da *Sмотра* preraste u festival hrvatskog filma u Srbiji gdje bi se nagrađivala najbolja glumačka ostvarenja.

Potporu održavanju smotre daje i Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Beogradu te je manifestaciju otvorila opunomoćena ministrica iz Veleposlanstva **Davorka Velecki Čičak**, ističući značaj međudržavne kulturne suradnje.

D. B. P.

Festival tamburaških orkestara Vojvodine

RUMA – Ruma je 1. prosinca bila domaćin 29. Festivala tamburaških orkestara Vojvodine. Ova manifestacija ugostila je četiri tamburaška orkestra: Tamburaški

orkestar KUD-a Sveti Sava iz Crepaje, Veliki tamburaški orkestar HKPD-a Matija Gubec iz Rume, Gradski tamburaški orkestar Branko Radičević iz Rume i Subotički tamburaški orkestar. Ove godine festival je imao revijalni karakter, a sudionici su svojim nastupima potvrdili da tambura ima svijetlu budućnost zahvaljujući predanosti i entuzijazmu zaljubljenika u ovu glazbu.

Prvi Festival amaterskih društava Vojvodine održan je još 1963. godine, dok je prvi tamburaški festival u Rumi održan 1989. godine. Organizatori manifestacije su Savez tamburaških društava Vojvodine i Kulturni centar Brana Crnčević, uz podršku Općine Ruma.

Izložba božićnjaka u Subotici

SUBOTICA – Etnološki odjel Blaško Rajić, pri Katoličkom društvu Ivan Antunović organizira XXVIII. izložbu božićnjaka u Subotici, koja će biti otvorena večeras (petak, 6. prosinca) u predvorju Gradske kuće s početkom u 18 sati. Izložba će se moći pogledati do petka, 13. prosinca. Moći će se pogledati i dvije prodajne izložbe: Likovnog odjela HKC-a Bunjevačko kolo iz Subotice i Likovno-slamarskog odjela HKPD-a Matija Gubec iz Tavankuta. Izložba se priređuje uz potporu Grada Subotice.

Godišnji koncert tavankutskog Gupca

TAVANKUT – HKPD Matija Gubec iz Tavankuta priređuje božićni koncert folklornog odjela u subotu, 14. prosinca, u mjesnom Domu kulture, s početkom u 18 sati. Gosti su KUD Mladost 1947 iz Subotice. Koncert je humanitarnog karaktera, a sredstva se prikupljaju za KPD Matija Gubec Bakovići-Fojnica (BiH).

Iste večeri bit će upaljena treća adventska svijeća. Koncert je dio šireg programa Advent u Tavankutu u okviru kojeg će tijekom prosinca biti organizirano više događaja.

Književni salon: Pjesnici s muzikom

SUBOTICA – Skladatelj i kantautor Nemanja Nešić iz Novog Sada bit će gost Književnog salona koji će biti održan u utorak, 17. prosinca, u HKC-u Bunjevačko kolo u Subotici. Prosinački Književni salon nosi naziv Pjesnici s muzikom, a publika će moći čuti uglazbljene stihove Cesarića, Kiševića, Šimića, Matoša i drugih hrvatskih pjesnika te autorsku poeziju Nemanje Nešića. Organizatori su Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU Hrvatska riječ.

Obilježen Dan RTV Vojvodine

NOVI SAD – Radio Novi Sad proslavio je 29. studenoga 75 godina od početka emitiranja programa. Taj dan obilježava se kao Dan Javne medijske ustanove Radiotelevizije Vojvodine.

Od prvog dana Radio Novi Sad program je emitirao na srpskohrvatskom, mađarskom, slovačkom, rusinskom i rumunjskom jeziku.

Radio Novi Sad danas je pokrajinski javni servis koji, putem sedam medijskih platformi, uređuje i emitira pro-

gram na šesnaest jezika. Na prvom programu Radio Novog Sada emitira se program na srpskom, na drugom programu na mađarskom i na trećem programu na jezicima ostalih nacionalnih manjina. Na trećem programu dva puta tjedno emitira se polusatna radijska emisija na hrvatskom jeziku.

»Kao dio velike obitelji javnih servisa Europe trudimo se svakoga dana ispunjavati svoju ulogu, baštiniti i čuvati kulturu i tradiciju Vojvodine, Srbije i Europe. U godini u kojoj obilježavamo ovaj jubilej, a u vrijeme kada informacije nikada nisu bile brže, a konkurencija veća, činimo sve da dopremo do onih zbog kojih smo osnovani davne 1949. godine. U tome imamo i uspjeha, jer smo nedavno dobili priznanje YouTube-a za 100.000 pratitelja na našem službenom kanalu«, rekao je generalni direktor JMU RTV Vojvodine Goran Karadžić i najavio nove emisije RTV Vojvodine.

Hrvatska književna Panonija u Budimpešti

Praznik knjige i kulture

Na manifestaciji je sudjelovao i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata te je predstavljena knjiška produkcija Hrvata u Srbiji, edicija »Izabrana djela Balinta Vujkova« kao i izložba »Živa baština«

Hrvatska književna Panonija VII., održana 28. i 29. studenoga u Budimpešti, okupila je i ovoga puta hrvatske književnike i kulturne djelatnike iz više zemalja panonskoga prostora – Hrvatske, Mađarske, Srbije, Austrije i Bosne i Hercegovine.

Program je održan pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, u organizaciji *Croatica nonprofit kft.* (Budimpešta) i Društva hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski u suradnji sa Znanstvenim zavodom Hrvata u Mađarskoj (Pečuh), Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata (Subotica), Hrvatskim vrtićem, osnovnom školom i đačkim domom (Budimpešta), Panonskim institutom (Pinkovac), Općinom Tovarnik i Srednjom strukovnom školom *Antuna Horvata* (Đakovo).

Retrospektive i čitanja

Prvoga dana program je održan u medijskom i kulturnom centru *Croatica kft.*, a pozdravne riječi uputile su ravnateljica *Croatice* **Timea Šakan Škrlin** te **Marina Sikora**, savjetnica u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u

Mađarskoj, izaslanica ministricke kulture i medija Hrvatske **Nine Obuljen Koržinek** i veleposlanika Hrvatske u Mađarskoj **Mladena Andrića**. Sikora je izrazila potporu ministricke i Veleposlanstva ovoj vrijednoj manifestaciji. U ime suorganizatora **Dana Antuna Gustava Matoša** pozdrav je uputio načelnik Tovarnika **Andelko Dobročinac** i najavio novi natječaj za najbolju priču nadahnutu **Matošem** koji će biti raspisan u siječnju 2025. godine.

Uslijedio je program »Hrvatsko-panonska književna i časopisna i manifestacijska godina (2024.)« gdje su produkciju i odjeke predstavili **Timea Šakan Škrlin** (*Croatica*, Budimpešta), **Katarina Čeliković** (ZKVH, Subotica), **Mirko Ćurić** (DHK, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski, Osijek), **Siniša Matasović** (DHK Ogranak sisačko-moslavački), **Stjepan Blažetin** (Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, Pečuh), **Davor Gregurić** (DHK Rijeka) i **Robert Hajszan** (Panonski institut, Pinkovac).

Katarina Čeliković predstavila je knjišku produkciju Hrvata u Srbiji, naglasivši kako je godina za nama bila vrlo plodna te je nadmašila i prosjek od tridesetak knjiga. Osvrnula se i na izdanja ZKVH-a – časopis *Nova riječ*, katalog *Živa baština* i *Izabrana djela Balinta Vujkova* »ko-

jima se u javnosti predstavlja vrlo važan dugogodišnji rad ne samo Zavoda već i brojnih suradnika».

U središnjem dijelu programa svoje su književne radove interpretirali književnici iz nekoliko država: **Darija Agić Mataić** (Slavonski Brod), **Renata Balatinac** (Pečuh), Stjepan Blažetin (Pečuh), Davor Gregurić (Delnice), Mirko Čurić (Đakovo), Robert Hajszan (Pinkovac), Siniša Matasović (Sisak), **Mirko Kopunović** (Subotica), Joso Živković (Orašje) te kao poseban gost **Tomislav Žigmanov**, književnik i političar koji trenutno obnaša dužnost ministra u Vladi Srbije.

Izložbe, gastronomija, radionice

U sklopu programa priređene su i dvije izložbe. Prva je priređena u suradnji s Muzejom *Vrata Bosne* iz Tolise, a donosi izbor fotografija člana DHK-a, pjesnika i fotografa **Jose Živkovića** iz Orašja »Indija u oku pjesnika«.

Izložbu »Živa baština – Nematerijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji« predstavio je **Josip Bako**, a otvorila ravnateljica ZKVH-a Katarina Čeliković. Izložbom je prikazano kako Hrvati u Srbiji njeguju svoje tradicijsko naslijeđe i aktualizira se važnost njegova očuvanja. Nazočnima se obratio i književnik i ministar Tomislav Žigmanov, koji je podržao manifestaciju, napose udio ZKVH-a, kojem je nekada bio na čelu.

Nastavnice Srednje strukovne škole *Antuna Horvata* iz Đakova predstavile su kulturno-gastronomski projekt ove škole »Arheolozi Jučerašnjeg svijeta« (za koji su dobili nagradu Ministarstva turizma Republike Hrvatske za 2024.) te pozvali nazočne da kušaju tortu *donegani*, koja je nastala u sklopu projekta, u čast kipara **Vatroslava Doneganija**, prigodom 125. obljetnice smrti.

Drugi programski dan održan je u HOŠIG-u, a bio je posvećen književnim radionicama s učenicima Gimnazije. Predsjednik riječkog Ogranka DHK-a predstavio je rad Ogranka i darovao izdanja i časopise, a Katarina Čeliković predstavila je projekt *Izabranih djela Balinta Vujkova* u osam knjiga te je primjerke darovala knjižnici Gimnazije.

Zanimljive su bile radionice s temama – kako napisati roman (Mirko Čurić), pjesmu (Stjepan Blažetin) i haiku (Siniša Matasović). Na kraju su književnici zajedno s učenicima HOŠIG-a zajedno ispjevali nekoliko haiku pjesama.

Na završnoj svečanosti u HOŠIG-u predstavili su se učenici đakčkog doma *Jambrišak* iz Zagreba te Srednje strukovne škola *Antuna Horvata* iz Đakova. Kako je ocijenjeno, ovogodišnja *Hrvatska književna Panonija* bila je dvodnevni praznik hrvatske književnosti i kulture.

H. R.

Reizdanje knjige *Hrtkovci* – priče o sudbini jednog sela Branimira Miroslava Tomlekina

Spomenik hrtkovačkoj kalvariji

U nakladi Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačka i Banata sa sjedištem u Zagrebu objavljen je roman *Hrtkovci – priče o sudbini jednog sela* **Branimira Miroslava Tomlekina** (**Miroslava Cakića**) iz Novog Sada. Riječ je o reizdanju knjige tiskane 2015. godine u nakladi kuće *Tkanica* u Hrvatskoj.

Roman Branimira Miroslava Tomlekina bavi se sudbinom piščeve obitelji obuhvaćajući razdoblje od Prvog svjetskog rata do 1993. godine. Priča je ispričana kroz tri generacije – od djeda Maraša koji je sudjelovao u Prvom svjetskom ratu, oca Paške, kao sudionika Drugog svjetskog rata i samoga autora (pseudonim Marko) koji ne sudjeluje u ratu 90-ih godina, ali trpi njegove posljedice kao pripadnik hrvatskog naroda u Vojvodini. Ujedno, u ovoj priči ogleda se i priča o sudbini pripadnika hrvatskoga naroda u Hrtkovcima, koji su simbol stradanja srijemskih Hrvata u prvoj polovici 90-ih godina.

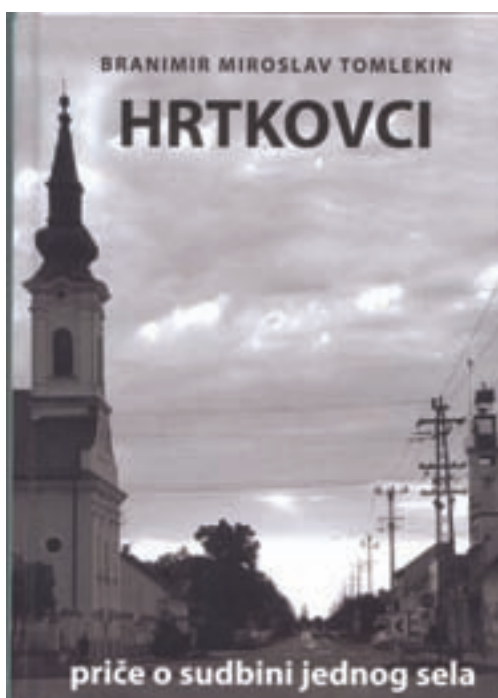
Urednik knjige **Zlatko Žužić** navodi kako je Tomlekinov roman »i knjiga borbe za istinu i dostojanstven odnos

srijemskih Hrvata prema sebi i svojoj prošlosti, kroz koju su se uvijek zrcalili obrisi budućnosti«.

Recenzentica knjige **Dragana V. Todoreskov** bilježi kako Tomlekin, kombinirajući fikciju i povijesne činjenice, podiže svojevrsan spomenik »onima koji nisu dobili riječ da kažu što su sve preživjeli«:

»Ima na pretek primjera nečovještva, mobinga na nacionalnoj osnovi te bezočnih zločina koji ispunjavaju retke Tomlekinovih knjiga. No, s druge strane, likovi poput Paške, Marka, Velibora, Jelene, Marte, Ivana ulijevaju nadu da u tim kronikama čovječnost itekako ima svoje mjesto«.

D. B. P.

Godišnji koncert Ženske pjevačke skupine HKUPD-a *Stanislav Preprek*

Preprekova kruna godine

Godišnji koncert Ženske pjevačke skupine HKUPD-a *Stanislav Preprek* održan je 30. studenoga na *Spensu* u Novom Sadu. Na repertoaru su bile pučke pjesme iz različitih krajeva Hrvatske, izvedene uz pratnju tamburaškog orkestra KUD-a *Brile* iz Beočina, a program je obogaćen igrokazom *Noć bogova* dramske sekcije Društva.

Predsjednik HKUPD-a *Stanislav Preprek Krešimir Tkalc* kazao je kako ovaj koncert predstavlja krunu godine kao i uvod u božićno i novogodišnje vrijeme. Dodao je da udruga i dalje ima problem nedostatka prostora za rad što utječe na smanjenje broja članova te sve teže organiziranje manifestacija.

Glazbena baština

Pjevačka skupina *Prepreka* nastupila je u sastavu: **Eva Modri, Sabija Hadžalić, Zora Jakovljević, Mara Vučić Tomić, Nada Stanković, Marta Krunic, Marija Miličić, Erna Šumec, Ivanka Horvatić, Anđelka Ristivojević, Dragica Kamčevska i Ana Marija Kaluđerović.** Pod ravnateljstvom palicom **Dobrivoja Jankovića**, skupina je izvela dvadeset pjesama, među kojima su bile i *Divan je kićeni Srijem, Crne oči dobro vide, Alaj, alaj, Jano, Ko je srce u te dirno, Mornaru, vrati se, Kod ovako divne noći...*

Dobrivoj Janković podsjeća kako ženska pjevačka skupina postoji od 2012. godine, a godišnji koncert organiziraju deveti put.

»Naš cilj je očuvati autentičnu pučku baštinu i prikazati je budućim generacijama koje će možda biti zainteresirane za ovo naslijeđe. Izvodimo pjesme iz svih krajeva Hrvatske – od Dalmacije, Podravine, Posavine, Zagorja... Trenutnu skupinu čine starije dame koje pjevaju s puno ljubavi«, kaže Janković.

Noć bogova ponovno na sceni

Dramska sekcija HKUPD-a *Stanislav Preprek*, u suradnji s Dramskom sekcijom *Muzička radionica 50+*, izvela je igrokaz *Noć bogova* **Mire Gavrana**. Nastupile su **Danica Vujkov Mirković i Branka Dačević**, koja je ujedno i umjetnička voditeljica dramske sekcije. Sekcija postoji od 2010. godine, a nakon razdoblja stagnacije, ponovno je aktivirana u posljednje tri godine.

»Večeras ćemo izvesti mali dio iz drame *Noć bogova* i obnoviti dijalog između Ljudevita XIV., dvorske lude i Moliérea«, kazala je Branka Dačević koja je polazila seminara vezane za kazalište i film u organizaciji Hrvatske matice iseljenika.

K. I. I.

Godišnji koncert HKPD-a *Matija Gubec* u Rumi

Novi repertoar za rođendan

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Matija Gubec* iz Rume održalo je 30. studenoga godišnji koncert u povodu obilježavanja Dana društva i 121. obljetnice postojanja i rada. Koncert je održan u Kulturnom centru *Brana Crmčević* u Rumi, a publika je imala priliku uživati, osim u novom repertoaru tamburaškog orkestra udruge, i u plesovima gostiju iz Hrvatske, KUD-a *Tena* iz Đakova.

Tamburaška tradicija

Rumski *Matija Gubec* jedno je od najstarijih društava u Vojvodini. Osnovano je 1903. i do danas radi bez prekida. Okosnica rada Društva je Veliki tamburaški orkestar koji u punom sastavu čini 32 člana. U svojoj dugoj povijesti orkestar je imao brojne nastupe širom Srbije i Hrvatske, ali i drugih zemalja.

»Iza nas je više od 120 godina rada koje su započeli naši djedovi i ostavili nam ga u naslijeđe. Ponekad nam nije lako nositi teret duge tradicije, ali nastojimo je sačuvati, održavati i pridonijeti nečim novim. Naš tamburaški orkestar je u povodu rođendana udruge pripremio novi repertoar. Tijekom ljeta vježbali smo nove kompozicije kako bismo ga sada prezentirali široj javnosti«, kaže predsjednik udruge **Zdenko Lanc**.

Predrag Pavlović odnedavno je novi voditelj Velikog tamburaškog orkestra. Pod njegovim vodstvom članovi tamburaškog orkestra izvodili su skladbe poznatih skladatelja, a u programu su nastupili i vokalni solisti **Katarina Atanacković** i **Marija Ratančić**.

»Ovo je kruna svega onoga što smo radili posljednja tri mjeseca. U proteklih nekoliko mjeseci predstavili smo se u Petrovaradinu, Ilači i Iloku, a sada i rumskoj publici. Bio je veliki izazov preuzeti vođenje tamburaškog orkestra, ali brzo smo se navikli jedni na druge i uspjeli uvježbati nove skladbe«, navodi Pavlović.

Duh Slavonije

Gosti iz Hrvatske, KUD *Tena* iz Đakova, predstavili su se prikazom svadbenih običaja iz Slavonije, dubrovačkim *Lindom*, baranjskim svatovskim *adetom* i prigorskim plesovima.

»Drago nam je što nas je HKPD *Matija Gubec* iz Rume pozvalo da uveličamo njihov godišnji koncert. Posebno nam je draga suradnja s Hrvatima izvan Hrvatske. Puno puta smo surađivali s Hrvatima iz Austrije, Mađarske, Hercegovine i Vojvodine. To su uvijek lijepi i emotivni susreti«, kaže umjetnički direktor KUD-a *Tena* dr. sc. **Enrih Merdić**.

KUD *Tena* uskoro slavi 40. obljetnicu postojanja.

»Pokušavamo raditi koliko god je moguće kvalitetnije i predstaviti naš prije svega hrvatski program u Slavoniji, u Hrvatskoj, ali i u Europi i diljem svijeta. Posebno smo ponosni na naš panonski dio programa. U našim koreografijama nema samo pjesama i plesova nego i običaja. Vodimo brigu da se to prikazuje u originalnim narodnim nošnjama i da se sviraju tambure i drugi tradicijski instrumenti«, dodaje Merdić.

Koncert u Rumi završen je zajedničkom izvedbom pjesme *Moj kićeni Srem* autora **Josipa Jurce**.

S. D.

Katolička crkva u Srbiji dobit će prvog kardinala

Sutra, 7. prosinca, u 16 sati papa **Franjo** će u bazilici sv. Petra u Rimu održati konzistorij u kom će u službu uvesti dvadeset i jednog kardinala, a među njima bit će i beogradski nadbiskup i metropolit mons. dr. **Ladislav Nemet**, SVD.

U nedjelju, 8. prosinca, papa Franjo predvodit će euharistijsko slavlje s novim kardinalima u bazilici sv. Petra u 9.30 sati.

Nadbiskup Nemet bit će prvi kardinal u povijesti Katoličke crkve u Srbiji.

Rođen je u Odžacima 7. rujna 1956. godine. U red Verbita stupio je 7. rujna 1977. godine, a visokoškolsko obrazovanje stekao je u Poljskoj. Tamo je 1982. položio doživotne zavjete. Magistrirao je na lublinskom Katoličkom sveučilištu 1983., a za svećenika je zaređen u Odžacima 1. svibnja 1983. godine. Dalje se školovao u Rimu, a između 1987. i 1990. godine bio je sveučilišni duhovnik na Filipinima.

Doktorat iz dogme na Papinskom sveučilištu *Gregoriana* u Rimu stekao je 1994., a od te godine do 2000., dogmatiku je predavao u Austriji na Filozofsko-teološkoj višoj školi Verbita. U periodu između 2000. i 2004. godine mons. Nemet je vršio službu na stalnom međunarodnom predstavništvu Svete Stolice u Beču. Bio je od 2004. do

2007. provincijal Verbita u Mađarskoj, te generalni tajnik Mađarske katoličke biskupske konferencija u periodu od 2006. do 2008. godine.

Papa **Benedikt XVI.** imenovao ga je 2008. godine skupom Zrenjaninske biskupije. Za predsjednika Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda izabran je 2016., a reizabran je ponovno 2021. godine. Vršio je i službu potpredsjednika Vijeća europskih biskupskih konferencija.

Papa Franjo ga je 5. studenoga 2022. godine imenovao beogradskim nadbiskupom i metropolitom, a sada će biti pridružen zboru kardinala.

Ž. V.

Nova kapelica – krajputašica

Usubotu, 30. studenoga, na njivi kod silaza s autoceste Subotica – Istok, blagoslovljena je novo-podignuta kapelica – krajputašica posvećena Presvetom Srcu Isusovom. Ovu kapelicu podigla je obitelj **Blaženke Piuković Babičković** i **Ivana Piukovića** u znak zahvale za primljene milosti. Uz sliku Presvetog Srca Isusova na kapelici (u donjem dijelu) nalazi se i molitva/posveta.

Kapelicu je blagoslovio župnik župe sv. Roka mons. dr. **Andrija Anišić** uz nazočnost rodbine i prijatelja ove obitelji.

Foto: Ivana Piuković

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem čl. 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA OKOLIŠ

Dana 27. 11. 2024. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-130/2024, kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš projekta: Bazna stanica »NS2554_01 SU_GOR-NJI_TAVANKUT«, na katastarskoj parceli br. 7561 K. O. Tavankut, Subotica (46.04239°, 19.45530°), čiji je nositelj »A1 Srbija« d.o.o. Beograd, Milutina Milankovića 1ž, Novi Beograd.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja.

Uvid u rješenje može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode br. 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Misa mladih

Misa mladih, kao i svakog prvog petka u mjesecu, bit će služena kod franjevacu u Subotici s početkom u 20 sati. Ovoga puta misu će predvoditi biskup Subotičke biskupije **Franjo Fazekas**.

Završetak devetnice

Nakon devet dana pobožnosti, na blagdan Bezgrješnog začeća Blažene Djevice Marije, 8. prosinca u katedrali sv. Terezije Avilske u Subotici bit će slavljen sveta misa i nakon nje bit će posveta Prečistom Srcu Marijinom. Misno slavlje u 17. 30 sati predvodit će subotički biskup Franjo Fazekas.

Misa zahvalnica kardinala Nemeta

U nedjelju, 15. prosinca, u 11 sati u katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije u Beogradu bit će svečana sveta misa zahvalnica kardinala **Ladislava Nemeta SVD**.

U susret blagdanima

- 8. prosinca – Bezgrješno začeće Blažene Djevice Marije
- 10. prosinca – Gospa Loretska
- 13. prosinca – Lucija, Jasna
- 14. prosinca – Ivan od Križa
- 15. prosinca – III. nedjelja došašća – Materice
- 22. prosinca – IV. nedjelja došašća – Oci
- 24. prosinca – Badnjak, Adam i Eva
- 25. prosinca – Božić

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Poziv na obraćenje

Druge nedjelja došašća posvećena je Ivanu Krstitelju. Još uvijek nas Božja riječ pripravlja za drugi Kristov dolazak te nas podsjeća kako ta priprava mora biti temeljita i da treba početi već sada. Isusovi suvremenici nadali su se da će on ponovno doći za njihova života. Zato su svaki dan nastojali živjeti tako da su pripravnici na taj susret. No iščekivanje se odužilo, prošlo je dvije tisuće godina i ljudi su se opustili. Više ne misle kako će Krist ponovno doći za njihova života, nego misle kako neće. Ali vrijeme je naša zamka, i zato će nas, kada dođe, naći pozaspale. A to nikako nije dobro. Krist ne želi da se to dogodi. Zato nas opominje i upozorava, traži budnost našeg srca i naše vjere. Zato u ovo vrijeme iščekivanja liturgija podsjeća na riječi Ivana Krstitelja koje nas trebaju trgnuti iz pasivnosti kojoj smo se predali.

Ivan najavljuje Mesiju

Ivan je od Boga primio poslanje da najavi Kristov dolazak i pomoćne ljudima da se za njega priprave. Zato ga nazivamo Pretečom. Proroci su najavljivali Krista, govorili kako će to biti kada on dođe, ali sve se to odnosilo na budućnost. No, Ivan govori kako se vrijeme ispunilo, Mesija je tu te ga treba pripravan dočekati. I ne samo da je pozivao druge da se priprave, nego se i sam svojim načinom života pripremio za susret s onim kojega je najavljivao. Zato su njegove riječi tako autentične i zato su tako snažno odjeknule među Židovima. A što je to Ivan govorio? Piše evanđelist Luka, ponavljao je riječi proroka Izaije. Izaija je prorok koji je najviše govorio o Mesiji i njegovu dolasku, a Ivan sada kada se ispunjava Izaijino proroštvo, njegovim riječima poziva narod da se priprave za taj susret: »Glas viče u pustinji: 'Pripravite put Gospodinu, poravnajte

mu staze! Svaka dolina neka se ispuni, svaka gora i brežuljak neka se slegne! Što je krivudavo, neka se izravna, a hrapavi putovi neka se izglate! I svako će tijelo vidjeti spasenje Božje« (Lk 3,4-5). A svi koji su pripremili put Gospodinu tako što su odbacili stari način života, pokajali se i obratili, to su pokazali krštenjem na Jordanu.

Jesmo li spremni?

Ivan je i danas glas koji viče u pustinji ovoga života u kojoj smo previše okupirani načinom preživljavanja, kao da ćemo ovdje biti vječno. Ne, ovo je prolazno, trebamo se toga često sjetiti te otvoriti uši za Ivanov poziv na obraćenje. Mnogo je prepreka na putu do našeg srca koje priječe Gospodina da u njega uđe, a te prepreke možemo ukloniti samo mi sami. Mnogi su prihvatili Ivanov poziv na obraćenje i odbacili grijeh, krstili se u znak početka novoga života u kojem žele biti pripravnici na susret s Mesijom. A čekamo li mi Mesiju? Jesmo li se spremni mijenjati, odbaciti staroga sebe te započeti živjeti drukčije?

Čovjeku je najteže pogledati u svoje srce, suočiti se s onim što se tamo nalazi i samome sebi priznati istinu o tome kakav je zaista. A to je prvi korak k obraćenju i prvi korak k Bogu. Najteži, ali nužan, od toga se počinje. Temeljita priprava znači donošenje teških odluka, poduzimanje radikalnih mjera. Ivanove riječi upozorenje su, Mesija je blizu, već je tu, vrijeme je poduzeti nešto.

Neka nam ovo došašće bude obilježeno istinskim obraćenjem, na kakvo nas Ivan poziva. Nemojmo se zavaravati prigodnim pobožnostima i pobožnim običajima, uhvatimo se u koštac sa samima sobom, jer kad Krist dođe, ne želimo nikako da nas nađe pozaspale već spremne, onako kako od svojih učenika očekuje.

Replika vinčanog vinca

Oživljavanje bunjevačke svadbene tradicije

Početkom 20. stoljeća ruva su bila široka i dugačka, a kako se išlo prema 1920-im i 1930-im godinama, polako su se skraćivala i sužavala. Upravo s tim trendovima u modi se mijenjao i izgled vijenaca

Ovoga tjedna smo imali priliku raditi jednu vrlo specifičnu temu, a to je izrada replike *vinčanog vinca* koju je naručilo HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta. Vodili smo razgovor s **Ivicom Dulićem**, menadžerom kulture u okviru Društva. Kako nam je rekao, naručili su repliku *vinčanog vinca* od voska, a važno je naglasiti da je u pitanju vijenac, a ne kruna.

»Kada su se snaše udavale, uvijek je *vinčani vinac* bio na glavi u bilo kojem obliku. Jako je interesantno i specifično što imamo tu nepoznanicu tko je zapravo pravio te vijence za snaše. To je posao koji moraju odraditi etnolozi, osobno nisam dovoljno kompetentan istražiti tko su bili majstori izrade tih *vinčani vinaca*. Činjenica jeste da su sve naše djevojke koje su se udavale u to vrijeme nosile vijence od voska. Kada smo dobili salaš od **Jasne Balažević**, dobili smo i vrijedne pokretne stvari te obitelji, a među njima je bila i vjenčana slika njenih

dide i majke. Iako na toj slici nije jasno naznačena godina njihovog vjenčanja, analizirajući godine rođenja Jasne i njenog oca, možemo procijeniti kako je *vinčani vinac* koji se nalazi skupa s tom slikom s početka 20. stoljeća, oko 1910. godine. Ne možemo tvrditi sa sigurnošću da je to baš ta godina, ali sam malo istraživao, generalno početak izrade *vinčanog vinca* od voska koji po tome datira s početka 1900-ih godina. Prije toga su se koristili vijenci od cvijeća, ponekad su cvjetovi pravljani od raznih materijala, a ponekad je to bilo sušeno cvijeće. Nakon tog počinje vosak u kombinaciji sa žicom, na kojoj je zapravo taj vosak i stajao. Sam izgled tih vijenaca nije bio uvijek isti, kada gledamo stare fotografije vidimo kako su oni bili raznovrsnih oblika«, kaže nam Ivica Dulić.

Različiti izgledi *vinčani vinaca*

U daljem razgovoru Ivica Dulić nam naglašava kako su prije nekoliko godina u okviru projekta »52 nedjelje tradicijske kulture« imali izložbu vjenčanih fotografija s vijencima od voska. Bila je to ideja i želja kojom su otrgli od zaborava upravo taj dio povijesti našeg naroda, jer nitko u fundusu nema *vinčani vinac* koji bi mogao pokazati ili izložiti.

»Sačuvani vijenci koji se čuvaju u ramu zajedno s vjenčanom slikom sada su već u lošem stanju i ne mogu se vaditi van, a da se potencijalno ne oštete. Zato je najbolje da se nastave čuvati kao i do sada, skupa s fotografijom u okviru iza stakla. Vijenac na osnovu kojega smo mi radili repliku je upravo s fotografije od *dide i majke* Jasne Balažević. Možda se netko pita zašto smo baš taj vijenac izabrali kada znamo da su postojali bogatiji i viši vijenci. Kako se nošnja razvijala, tako su se mijenjali izgledi vijenaca. S početka 20. stoljeća *ruva* su bila široka i dugačka, a kako se išlo prema 1920-im i 1930-im godinama, ona su se polako skraćivala i sužavala. Upravo s tim trendovima u modi se mijenjao i izgled vijenaca. Nije još do kraja istraženo pa ne možemo tvrditi s potpunom sigurnošću, ali zasad kako smo otkrili, vijenci od voska su se izrađivali otprilike do sredine 1930-ih godina 20. stoljeća. Kasnije dolazi do kombinacije voska i druge vrste materijala poput tekstila, točnije moram naglasiti od bijelog materijala,

jer nekada snaše nisu nosile samo bjelinu, već su nosile druge boje u raznim materijalima poput svile. Kombinacija voska s bijelim materijalom zadržava se sve do kraja ere u kojoj su se *ruva* i nosila, a to je do početka 70-ih godina 20. stoljeća. Kasnije, sva ova *ruva* koja se nose zapravo su replike nekih od stilova tadašnjih *ruva* koja su nastala tijekom 20. stoljeća. Ubrzo se pojavljuju bijele perlice, na njima se nalaze bijele točkice koje podsjećaju na vosak, ali se zapravo radilo o umjetnim materijalima poput plastike. Ti bijeli plastični biseri se nastavljaju kombinirati s bijelim tekstilnim materijalima sve do prije desetak godina, sada već postoje potpuno drugačiji načini kićenja u svadbama», nastavlja Ivica Dulić.

Nastanak replike

Kada su odlučili napraviti repliku, Ivica nam otkriva kako je problem nastao u tome što danas apsolutno nitko ne radi *vinčane vince* od voska na području Vojvodine i Srbije. Zbog toga su našli u Hrvatskoj, u mjestu Ilača, **Ankicu Marukić Peulić** koja se bavi izradom vijenaca od voska. Iako nije iz Vojvodine, ona je radila ovaj vijenac po uzoru na fotografiju koju je dobila. Stoga je mogla napraviti repliku dostojnu originala.

»Budući da u Slavoniji imaju razna oglavlja i kićenja u okviru svoje nošnje s voskom očuvala se do danas ta tehnika pravljenja voštanih ukrasa. Ima još žena u Hrvatskoj koje se bave ovim zanatom, ali nam je Ankica bila najbliža. Treba napomenuti također da zahvaljujući ženama koje su te *vinčane vince* stavljale u ram zajedno sa slikom, mi danas imamo predstavu o toj praksi i znamo kako izgleda uživo. Da nisu to radile, mi ni ne bismo znali da je taj vijenac bio od voska. Interesantan je podatak kako siromašniji parovi koji su se vjenčavali nisu imali novaca za fotografiranje, ali su vijenci bili obvezni. Te žene su uzimale vijenac i stavljale ga u ram s nekom svetom slikom. Bilo je malo takvih slučajeva, ali su se događali. Na našem *Seminaru bunjevačkog stvaralaštva*

obradili smo četiri teme, jedna od njih je tema bunjevačkih svatova. Bila mi je želja imati repliku originalnog *vinčanog vinca*, što smo u konačnici i uspjeli. Također, ovaj etnološki predmet smo posudili i za modnu reviju bunjevačkih nošnji koje je izradila **Nada Sudarević**. Cilj nam je sačuvati ovo kulturno naslijeđe za mlađe generacije koje dolaze kako bismo znali cijeniti našu nematerijalnu kulturnu baštinu», zaključuje Ivica Dulić.

Ivan Ušumović

IZLOŽBA SLIKA ČLANOVA HLU „CROART” I GOSTIJU

OTVORENO SVEUČILIŠTE SUBOTICA
16. 12. 2024. – 30. 12. 2024.

8. 12.
2024.

GODIŠNJI KONCERT

20
sati

Izvođačkog folklornog ansambla
HKC "Bunjevačko kolo"

Velika dvorana
HKC "Bunjevačko kolo", Preradovićeva 4, Subotica
Cijena ulaznice: 500 din

pokrovitelji:

Покровљеник организације
за образовање, спорт, културу
и подстицање младости
у суботичкој општини

Grad Subotica

Министарство образовања,
науке и технолошког развоја
Републике Србије

medijski pokrovitelj:

Dan škole i završnica projekta u Đurđinu

Brojne aktivnosti na »meniju«

U Osnovnoj školi *Vladimir Nazor* u Đurđinu 29. studenoga proslavljen je Dan škole, koji je ove godine obogaćen programom završnice projekta *Dani bunjevačke kulture* koji je sufinanciralo Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice.

Zanimljiv je podatak da je nastava u ovoj seoskoj školi počela na isti dan, ali davne 1962. godine. Brojne su generacije učenika naučile prva slova i brojeve u ovoj školi, a sadašnje generacije pokazale su da osim navedenog još puno toga znaju.

Ovaj važan dan za đurđinsku školu podržao je u vidu pisma podrške i pokrajinski tajnik za obrazovanje **Róbert Ótót**, a priredbi su nazočili član Gradskog vijeća Grada Subotice zadužen za obrazovanje **Nenad Ostojić**, ravnatelj drugih škola, članovi Školskog odbora, Savjeta roditelja i roditelji koji su mogli stati u prostoriju, budući da škola, kako je naglasila ravnateljica **Ljiljana Dulić**, još uvijek nema dvoranu za tjelesni odgoj.

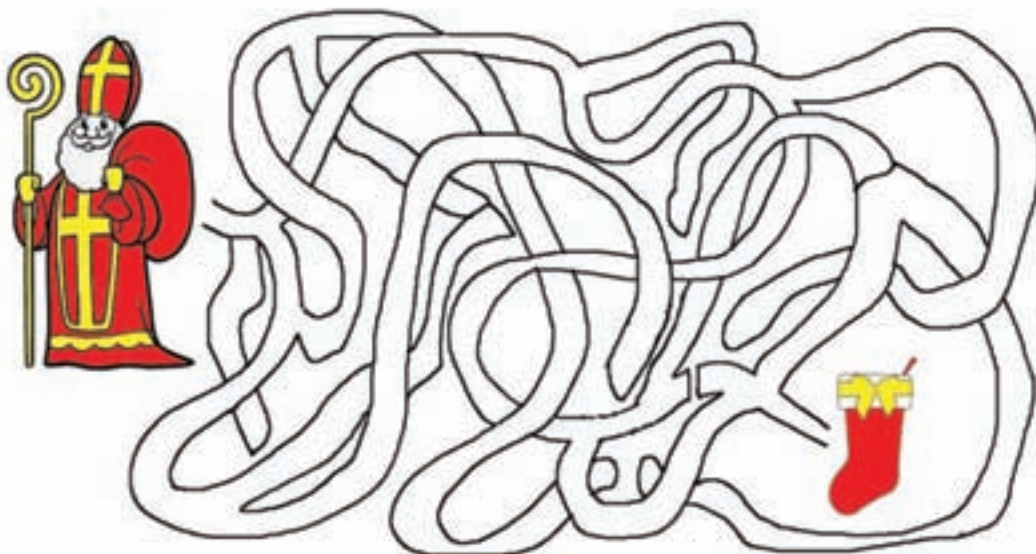
»Iako možda nemamo adekvatan prostor, u sklopu priredbe mogle su se vidjeti točke koje oslikavaju izuzetan trud, angažman i rad naših odgojitelja, učitelja i predmetnih nastavnika kroz brojne sekcije na čiji rad sam izuzetno ponosna. Svi imamo isti zadatak, animirati djecu i skloniti ih s ulice«, rekla je ravnateljica škole.

Iz života sv. Nikole

Prosinac je pun događanja i radosti za one najmlađe. Jedan od najdražih, a možda i najdraži dječji svetac jeste sv. Nikola. Osim što od njega očekujete neki dar, slatkiš, mandarinu ili neku drugu sitnicu, koliko poznajete sv. Nikolu, njegov život i ono što on zapravo jeste? Evo par zanimljivosti o njegovu životu:

* rođen je 15. ožujka 271. godine u Patari u Maloj Aziji, a ime je dobio po stricu biskupu u Miri

* njegovi roditelji dugo nisu mogli imati djece, pa su od Boga izmolili

Zaista bogat program obilježio je ovogodišnji dan škole, a u njemu su nastupila djeca iz vrtića, djeca koja pohađaju Pripremni predškolski program pri ovoj školi, dramska sekcija nižih razreda, zbor i glazbena sekcija. Folklorna sekcija nižih razreda imala je svoj nastup na temelju uputa **Marina Jaramazovića**, recitatorice **Matea Bako**, **Barbara Dulić**, **Marta Bako** i **Tereza Dulić** koje su sudjelovale na Pokrajinskoj smotri recitatora predstavile su program s natjecanja, a na kraju programa predstavila se dramska sekcija učenika viših i nižih razreda s dramatizacijom *Vilovskog kola* **Balinta Vujkova**, koju su učenici izveli na ovogodišnjim, 23. *Danima Balinta Vujkova* – *Danima hrvatske knjige i riječi*.

»U sklopu programa obilježena je i završnica spomenutog projekta kojoj su prethodile radionice izrade *Rječnika bunjevački riči* koje je prikupio mještanan Đurđina **Tomo Vidaković Mukić** i *Kuvara bunjevački ila* s receptima prikupljenim od mještana Đurđina. Zahvaljujući ovome programu viši razredi su se zabavili izradom čestitki od slame na radionici koju je vodila **Marija Vidaković** iz Đurđina, a priključile su se vješte mame, kao i nekoliko kolegica«, istaknula je ravnateljica Dulić.

I zakuska je bila u duhu projekta – tradicijska bunjevačka *ila*, te su se na trpezi našli: *lakumići*, *prinsnac*, *uzlivanca*, salenjaci, te razne vrste pogače (s orasima, sirom, višnjama, makom).

Iako su Dan škole obilježili, projekt priveli kraju, još uvijek su puni elana, te se dalje pripremaju za Božićni vašar u koji se će uključiti cijela škola.

H. R.

sina, no ubrzo su umrli, pa je Nikola ostao sam

- * bio je svećenik, a kasnije i biskup
- * najvažnije mu je bilo širenje dobrote i ljubavi
- * noću je molio, a danju pomagao potrebitima i širio vjeru

- * zaštitnik je djece, siromaha, pomoraca, studenata, putnika, pariškog sveučilišta, otoka Sicilije i mnogih gradova

- * o njemu postoji legenda u kojoj se kaže da je siromašnom čovjeku pomogao pripremiti miraz i da se njegove kćeri udaju

- * budući da je po toj legendi zlatnike ostavio u čizmu, uz njegov lik se »vežu« čizmice pa ih djeca večer prije blagdana čiste i stavljaju u prozor

- * ime Nikola dolazi od latinskog imena Nicolaus, što znači »pobjeda ljudi«

- * Nikola je umro 6. prosinca 343. godine u Turskoj, na njegovi ostaci se čuvaju u Italiji

- * njegov blagdan se slavi 6. prosinca (danas).

ZOVEM SE: Kalina Kalančev

IDEM U ŠKOLU: OŠ Matko Vuković, Subotica – 4. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: idem u Glazbenu školu (sviram tamburu – prim)

VOLIM: sladoled

NE VOLIM: buku

U SLOBODNO VRIJEME: družim se

NAJ PREDMET: digitalni svijet

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: pjevačica

Too optika

DR. TOO

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa na više.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem kuću u Mišićevu – stambeni dio 130 m², plac 2800 m², u ekonomskom dijelu ima štala, svinjac i krupara, čardak, košarnik, dvije garaže. Informacije na telefon: 064/3007614.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva »Fibac« d.o.o. Subotica (Majšanski put br. 248, Subotica), Ogranak »Fibac depo« Subotica, Senčanska cesta br. 152, Subotica, podnio je dana 29. 11. 2024. godine Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: »Skladištenje neopasnog otpada – zemlje iz iskopa do 50t/dan«, na katastarskoj parceli br. 36841/1 K. O. Donji grad, Subotica, Senčanska cesta br. 152, u Subotici (46.07562°, 19.68723°), evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-154/2024.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na okoliš osobno ili poštom (Trg slobode br. 1, Subotica, Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša – Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, I. kat, soba 129).

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 10. 12. 2024.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO "MIROSLAV" SOMBOR

KARAMIR ŠEPA
25. prosinca 1936.

KARIČAN STJEPAN
25. prosinca 1936.

STALIĆ JOZO
25. prosinca 1936.

JAKIĆ MILAN
25. prosinca 1936.

BOGDAN OLUJA
25. prosinca 1936.

LANIĆ STJEPAN
25. prosinca 1936.

BOŠNJAK IVAN
25. prosinca 1936.

MATKOVIĆ STJEPAN
25. prosinca 1936.

JURIĆ IVAN
25. prosinca 1936.

STRLIČIĆ FRANJO
25. prosinca 1936.

PERIŠIĆ STJEPAN
25. prosinca 1936.

BIČULAĆ LJILJANA
25. prosinca 1936.

MATKOVIĆ ANTUN
25. prosinca 1936.

PEČARIĆ UROŠ
25. prosinca 1936.

BOGDAN STJEPAN
25. prosinca 1936.

BOGDAN ANDREJA
25. prosinca 1936.

KOLIĆ JOZO
25. prosinca 1936.

PEČARIĆ FRANJO
25. prosinca 1936.

KRAJINOVIĆ JOZO
25. prosinca 1936.

JURIĆ JOZO
25. prosinca 1936.

VELIĆ MARIJA
25. prosinca 1936.

VELIĆ MARIJA
25. prosinca 1936.

MATKOVIĆ FRANJO
25. prosinca 1936.

MATKOVIĆ ANTUN
25. prosinca 1936.

JURIĆ JOZO
25. prosinca 1936.

JURIĆ JOZO
25. prosinca 1936.

PRVI ODBOR OSNOVAN 6. PROSINCA 1936.

FOTO "IVAN"

Godišnji koncert za 88. obljetnicu

8.12.2024. Hrvatski dom u 19:30

Veliki derbi na Poljudu

Sigur(ni) Hajduk

Spretnošću **Nike Kristiana Sigura** u kaznenom prostoru gostujućeg *Dinama*, *majstor s mora* došao je do pobjedničkog gola (1:0) i uspio zabilježiti »sedam bodova prednosti« vrijednu pobjedu u najvećem hrvatskom nogometnom derbiju. Veliki je to trijumf vodeće momčadi prvenstva kojim je navijestio realnu mogućnost onoga o čemu dva desetljeća sanjaju *Hajdukovi* navijači i simpatizeri: konačnog osvajanja naslova prvaka Hrvatske.

Faktor Gattuso

Od kada je prije pet mjeseci (lipanj) stigao na Poljud, talijanski stručnjak **Gennaro Gattuso** je zasukao rukave (često ga se može vidjeti u takvom izdanju tijekom vođenja svoje momčadi) i odlučio učiniti »čudo« o kojem se već ispredaju legende: učiniti *Hajduka* prvakom i donijeti toliko željeni pokal u Split. Isprva je pomalo posrtao, pa posljednjih nekoliko prvenstvenih kola tako-

đer, ali je zahvaljujući lošijim rezultatima najbližih pratitelja *Rijeke* i *Dinama* uspio izboriti vrh i čuvati ga. Tri boda prednosti ispred Riječana i čak sedam u odnosu na trećeplasirane Zagrepčane lijepa su stvarnost u kojoj se njegova momčad probudila, u ponedjeljak, dan nakon velikog derbija. Dupke ispunjeni Poljud (33.504 navijača – 31.500 *bilih* i 2.000 *modrih*), ali i cijela Dalmacija a i šire, eksplodirali su kada je kanadski reprezentativac Sigur ukrao loptu **Martinu Baturini** (rođenom Splićaninu) i pospremio je u mrežu nemoćnog *Dinamovog* vratara **Danijela Zagorca** (rodom iz Drniša). Još jača eksplozija uslijedila je kada je sudac **Patrik Kolarić** označio kraj susreta, a razdragani nogometaši *Hajduka* predvođeni talijanskim strategom potrcali prema dijelu tribina gdje se nalaze najvatreniji *torcidaši*. Uz neumornog **Marka Livaju** i preiskusnog **Ivana Ra-**

kitića ova lijepa priča nosi ipak potpis Gennara Gattusa i njegovog jasnog stava kako su na prvom mjestu teški rad i disciplina. Kako na terenu tako i u svlačionici. Istina, vodeća momčad 1. HNL ne igra za oko i dosta se muči oko postizanja golova (iako je s 24 gola druga najefikasnija), no ove jeseni je krasi nešto čega već odavno nije bilo kod nogometaša u bijelim majicama: borbenost i rastrčanost do posljednjeg sučevog zvižduka, beskompromisnost u duelima i nadasve jedan vrlo disciplinirani pristup u svakom susretu. To je taj glavni faktor Gattuso zahvaljujući kojem je *Hajduk* vodeća momčad nakon 15 odigranih prvenstvenih kola. A znate kako igraju talijanske momčadi...

Jesenski rasporet

Nenad Bjelica, trener *Dinama*, rekao je nakon derbija kako je pred njegovom momčadi imperativ pobjede u svakom sljedećem susretu 1. HNL i da će samo tako moći parirati *Hajduku* u borbi za naslov. No, isto vrijedi i za *Hajduk*, unatoč osjetnoj bodovnoj prednosti, jer prvenstvo se osvaja, prije svega, pobjedama i u tzv. malim susretima. A baš su u njima kiksali u proljeće ove godine, kada su ispustili naslov jesenskog prvaka i prosuli lijepu bodovnu prednost. U sljedećem 16. kolu *Dinamo* dočekuje *Slavena*, dok *Hajduk* gostuje *Gorici* (uvijek neugodno). Potom slijedi veliki jadranski derbi u kojem na Poljud stiže drugoplasirana (i jedina neporažena) *Rijeka*. Bit će to duel za prvo mjesto i vjerojatni naslov pobjednika prve polovice prvenstva. *Dinamo* ima nešto lakši raspored, gostuje *Lokomotivi* i dočekuje *Varaždin*, dok *Hajduk* u posljednjem 18. kolu gostuje u Šibeniku. Tako izgleda prvoligaški itinerer u posljednjem, dvanaestom mjesecu ove godine. Kako će tablica izgledati pred Božić (posljednji susreti se igraju 22. prosinca) ostaje nam vidjeti...

D. P.

Foto: HINA/ Mario STRMOTIĆ

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

**OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA
ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE
UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ**

Podnositelj zahtjeva »Telekom Srbija« a.d., Beograd, Takovska br. 2, podnio je dana 29. 11. 2024. godine Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: Bazne stanice mobilne telefonije »SU149 SUL149 SUO149 SUJ149 SU-Veterinarski zavod-silos«, na katastarskoj parceli br. 12018/3 K. O. Donji grad, Subotica, Beogradska cesta br. 123 (46.07781°, 19.67995), evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-155/2024;

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na okoliš osobno ili poštom (Trg slobode br. 1, Subotica, Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša – Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, I. kat, soba 129).

Šahovski turnir u Nazoru

U Hrvatskom kulturno-umjetničkom društvu *Vladimir Nazor* u Somboru u ponedjeljak, 2. prosinca, počeo je XV. Božićni šahovski turnir.

Na turniru sudjeluje 14 igrača, članova *Nazora*. Prema riječima suca **Radomira Kovačića** šahisti igraju po švi-

carskom sistemu, devet kola, igra se 30 minuta po igraču, igra se dva puta tjedno, dnevno po dva kola. Neki od sudionika igrali su na svih 15 *Nazorovih* šahovskih turnira.

Organizator šahovskog turnira je sportska sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor*.

Z. V.

POGLED S TRIBINA

Skijanje

Utrkama Svjetskog kupa uveliko se vozi nova ski sezona 2024./25., a hrvatsko skijanje, zahvaljujući svojoj trenutačno najboljoj skijašici **Zrinki Ljutić**, ponovno bilježi svjetski vrijedne rezultate. Najbolja potvrda stigla je u prošlu subotu, 30. studenoga, kada je Zrinka uspjela osvojiti drugo mjesto na veleslalomskoj utrci u Killingtonu (SAD) i svoje prvo postolje u ovoj disciplini. Vrijedno je istaknuti kako je hrvatska skijašica do plasmana karijere (u veleslomu) stigla nakon što je završila prvu utrku kao

peta, a do pobjede su joj nedostajale samo 54 stotinke. Lijepo je to gledati i slušati (a i čitati) jer Hrvatska ski javnost je ipak godinama bila razmažena fenomenalnim rezultatima jedne od najboljih skijašica svih vremena **Janiče Kostelić**, a onda je njezinim povlačenjem iz aktivnog skijanja nastao veliki rezultatski jaz. Naravno, treba biti objektivan iz nekoliko realnih razloga, jer »ne rađa se Janica« baš svaki dan te, ruku na srce, Hrvatska niti nema ski staza na kojima bi se i potencijalno mogle rađati. Zrinkini rezultati, ne samo u veleslalomu, ulijevaju nadu kako bi se hrvatsko skijanje ponovno moglo vratiti na svjetsku šampionsku mapu.

D. P.

Umotvorine

- * Najgore laži često su izrečene u šutnji.
- * Ako zapovijedaš, upravljaj samim sobom.
- * Tajna uspjeha sastoji se u stalnosti cilja.

Vicevi, šale...

Razmjena sms poruka:

- Nazovi me ljubavi.
- Aaaa ljubavi mojaaa...
- Nazovi me srce.
- Ajoool srce mojejee...
- Ma više nazovi me, nemam kredita!!!

- Osjetiš se na alkohol, opet si pio s onim tvojim huliganima!
- Nemoj vikati, uznemirit ćeš dijete...
- Koje sad dijete?!
- Pa mene...

Aforizmi

- * Što je tebi umilno i milo, možda drugom nikad ne bi bilo.
- * Tko se pera lati i počne pisati, može se dogoditi da što vrijedno i napiše.
- * Čistota i mir u našoj duši može i mora taj nered srušiti.

Aforizmi Stjepana Volarića

Vremeplov – iz naše arhive

Konzularni dani, Sombor, 2005.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Kikonja

Bio sin u oca i matere što je samo išo čuvat stoku. Jedared ide s ledi-
ne i kad došo na krstine, njemu kažu:

– Ej, tebe tvoji oženili.

– A koju su uzeli?

– Tu i tu.

– Slušo sam za nju dosta, sad ću bar vidit kaka je.

Nije to bilo da se ženu ko kog oče makar da je i momak ko ovaj. Bio jak, kad krava zapadne u brezdan on uvati za rep i izvuče, a ima kad izvuče i rep. Sad on i dalje čuva stoku, a mlada njegova samo kod kuće. Jedared ona radi, istresa vreću, a jarac dođe i sve oko nje. Svekrva bila malo dalje, istresa i ona vreću. U tom poslu snaja zvrčnila – prdnila. Mlada se još ni zgrijala u kući, pa njoj osobito teško što je zvrčnila, osobito se uplašila što je kraj nje stojo jarac.

– Jarče, nemoj nikom kazat što sam ja zvrčnila, ja ću te nagradit, ja ću te obući u moje najlepše haljine i metiću ti džerdane na vrat.

Jarac ko jarac – klima glavom ko da pristaje da neće nikom kazat.

– Al nemoj, jarče, nikom kazat.

On opet klima glavom. Obuće ona jarca i mete mu džerdan na vrat.

Svekrva došla pa pita:

– Šta si ti, snajo, tog jarca obukla?

– Eto ja zvrčnila, pa mu rekla da nikom ne kaže, da ću ga za to obući i metit mu džerdan.

Svekrva metila prst na čelo: šta misliš, kako se to dobro nadesilo? I kaže sva vesela:

– Snajo moja, to je kod nas nešto novo kad snaja prve godine zvrčne, to će bit neka sreća!

Ku' će svekrva nego do svekra:

– Naspi vina! Naspi, da se veselimo!

– Šta je?

– Sna' je zvrčnila!

Istom svekar naspe čašu već leti:

– Idem ja do vračare da baš čujem il će to bit sreća il nesreća.

Ne da svekrva – ona će. Kad je došla od vračare, sve skače:

– To je na sreću!

Svekar oma dovede svirače. Narod se skupio u avliju, pa se tu svira, peva i igra. U to došo kući mladine čovek pa pita:

– Šta je ovo?!

Mater mu kaže:

– Žena ti zvrčnila, pa sam ja ošla do vračare i ona kaže da je to na sreću.

On imo za uvom nike čvore, metio prst na nji:

– Ko ovi moji čvori.

Ku' će, šta će?! Kako je ovo otrano?! Istom je oženit i već mu se to napravilo! Ima i to još negdi?!

Ošo na dr'njak, sedi sam pa misli i jedared kaže:

– Idem u beli svet od ovi luda da uteknem.

Ko će znat kud je pošo, a kad je došo do drugog sela, uvati ga mrak. Lupa on na jedni vrati: oče i ga primit na konak. U kući bile mater i tri kćeri. Očeju, primiće ga. Mater baš misiće kriv. One se sve posedale po banku, a najstariju kćer poslale na vodu.

Na kraj sela bilo visoko drvo, poda tim drvetom bunar. Ona ošla, mater bi već misila kriv, al vode nema. Nema one, nema nje s vode, a oni nju čekaju. Jedared šta će – druga sestra ode po nju.

– Ajde kući, di si, šta radiš?!

– Evo jaučem.

– Kog jaučeš?!

– Ne vidiš ovo drvo i ovaj bunar?! Pa šta misliš dok se ja udam, pa dok budem imala muško dete, pa ću mu nadit ime Kikonja, pa kad ga pošaljem na vodu, a on će se popet, past s drveta u bunar, jaoj, moj medeni Kikonja!

Kad je druga sestra to čula jauče i ona Kikonju, a onaj samo sluša, čuje čak u kući. On čuje, a mater i najmlađa kćer ništa. Nema vode pa nema, mater bi misila kriv pa pošalje sad najmlađu. Dodže ona na vodu:

– Ajte kući, di ste, šta radite?!

– Evo jaučemo.

– Kog jaučete?!

A najstarija:

– Ne vidiš ovo drvo i ovaj bunar?! Nije ni ona vidla, al šta misliš ti dok se ja udam, pa dok budem imala muško dete, pa ću mu nadit ime Kikonja, pa kad ja mog medenog Kikonju pošaljem na vodu, on će se popet na drvo, past u bunar, jaoj, moj medeni Kikonja!

Istom to čula sad i druga tetka pa već jauče:

– Medeni tetkin Kikonja!

Ošla sad mater, a onaj sluša pa se misli: da su mi pričali ovo, ja ne bi poverovo, a šta sam ja mogo znat kad sam otrano na ledinama čuvajuć stoku.

Baba dodže s kćerima pa grdi:

– Šta ti misliš, ni udala se nije, a jauču Kikonju.

On sišo s banka:

– E, ove su još luđe neg moji. Kad je tako, idem ja kući. To je bar moja, ne moram tuđe luđe slušat.

Pričala Kata Žebić, Gibarac, r. 1907. g.
Tica žeravica, 1964.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Pa šta

Izašo na sokak i vidim izdaleka kogod žuri. Jest da j faš Joza deset godina mlađi od mene, što b rekli ni vik ni proživio al noge ga još služu. Ni okrenio se redovno nisam on već tu. Grlj mi jednom rukom a u drugoj mu balon vina i nikaki bućur. Baš zna potrefit kad triba doć. Potrošilo se vino. Malo mi a i gosti bili niki dan pa j bržje ošlo. Unilazimo u dvor pa unutra. Faš na astal meće balon vina i bućur, objašnjava da su jutroske pekli bundivare pa i nje dono malo. Ni sili nismo redovno a snaja meće čaše ispid nas. Još dok toči faš Joza će: »Faše ti se sićaš mlogo čega. Ta znaš da kad ti oću tentat kažem da se sićaš i kad ti se dada rodio. A nema u šta se ne razumiš. Eto da mi kaži kako j to da j došlo vrime da čeljade, cili svit za malo šta mari? Svima svejedno za mlogo šta«. Študiram šta mu sade spalo na pamet. U poslidnje vrime faš se baš do u veliko študiranje. Šta ću š njim: »De faše kaži. Šta triba, šta ne možeš razumit?«. Faš Joza objašnjava kako danaske u kuće ovi mladi u divanu mal, mal pa spominju riči »pa šta«. Pa će: »Kako se sićam i prija j bilo da smo tako divanili al ovo j sade baš pritirano. I tu ti faše i kase štagod desi nema nikake siki-racije. Ritko, ritko, sam ako j štagod odviše važno i veliko. A i komu j šta veliko i važno i tu bi se dalo divanit«. Objašnjava da ima i od tog gorje. Da kako gledj uto sokoćalo od televizije, i šta sve tamo vidi da ima u svitu a bome i kod nas i tu sam što ne čuješ »pa šta«. Već se zapurko, objašnjava da i tu malo ko haje što se umire, što se ruši, što digod nema ni za priživit a digod curi priko. Da ispada da j sve jedno što velike i važne poslove radu čeljad što se od takog posla ni očešali nisu. Da sam što se ne kaže »pa šta«, jel po ovom novom »pa šta ima veze«. I ja se češem di mi ne srbi. Kvasim labrte s vinem. Zasukivam se, kradem vrime dok ne naštudiram šta ću reć. Al znate šta čeljadi, istina je da se triba moljit Bogu jel on uvik pomaže kad triba. Ta koda mi dragi Bog prosvitlio šta ću mu reć. Odgovaram mu: »Faše, sve istina što s reko. I više neg istina. Ta kad se bolje proštudiram i kod nas u kuće bude tog. A za ono sokoćalo od televizije da ti ne divanim. Mlogo tamo ima divana al u vitar. Kako si reko, na mlogo šta se svit ni ne okrene. Ta danaske mož poštenje okačit mački orep. Ko bi po zakonu tog proglasu da j skrenio, pa još bude i kriv. Zakon izvrit tog danaske ko moda. Da se u koga pouzdaš, često sam do prvog čoška. Kako ide ni u rođene baš nisi ciguran. A vira? I vira sam što ni ošla u drugi sokak. Već svašta mož, na svašta pristaje«. Objašnjavam mu da već naglas brez stida i sramote, da ne pocrveniš mož za sve i svašta kazat »pa šta«. Za rat »pa šta«. Za saradže i salauke što su digod se okreneš »pa šta«. Da već ne znaš ko se skim ženi jel ko se za koga udaje. Ko j komu rod. Da su kerovi postali pridniji neg ljudi. Da za sve to na kraju kako ti kažeš moj faše u sebe jel naglas bude »pa šta«. Na kraju ću: »I tako ti moj faše labavo stoji ovaj svit. Dragi Bog cigurno gledj i čuje to naše naglas jel u sebe što kažemo. Rekli jel sam mislili On zna«. Isklišto faš Joza pa će: »Faš Mar-ne sasi mi oče otvorio al bome i uplašio«. Objašnjava da uvik bude nikako pa će valjda bit tako i sade. Al kaže da se brine da ni daleko da će ovo »pa šta« doć čeljadetu glave.

U NEKOLIKO SLIKA

Izložba božićnjaka, Tavankut

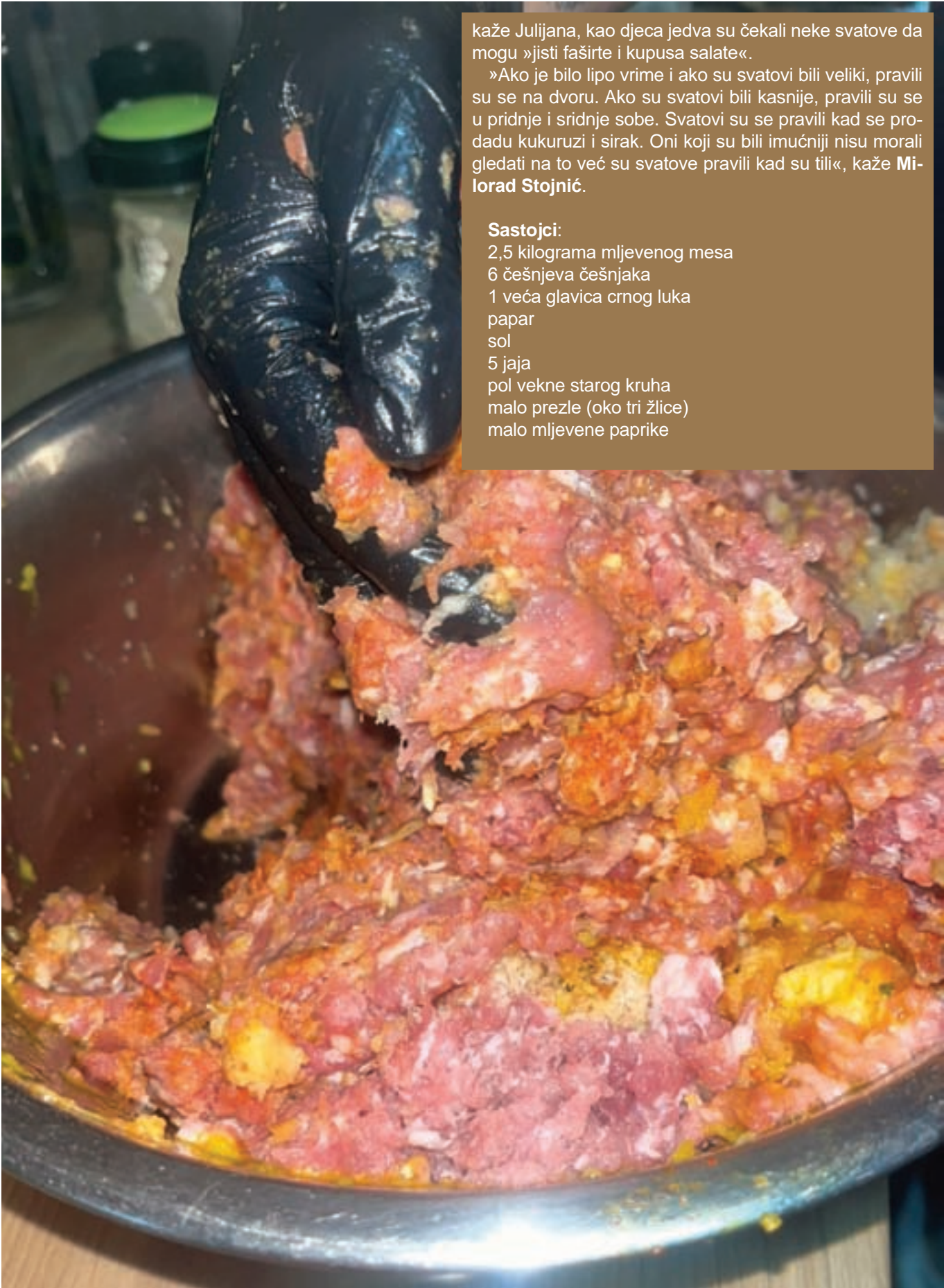

Svatovska faširta

U ovoj broju *Hrvatske riječi* za naš KuHaR berešku svatovsku faširtu pripremala je **Julijana Krizmanić**. Jelo je to koje se nekada obavezno pripremalo za prave bereške svatove. Svatovi se nisu pravili u iznajmljenim dvoranama već u kućama, a u kućama se pripremala i hrana. Hranu su spremale susjede i *košuljare* (tetke s mladine i mladoženjine strane), a brigu o svemu vodila je svekrva. Taj posao počinjao je tjedan dana prije svatova kada su rođaci donosili materijal za pripremu kolača, kokoške, patke i drugo meso. Bijelo meso od peradi nije se kuhalo već se mljelo i miješalo sa svinjskim mesom i od njega se pravila faširta, koja se pekla u paorskim pećima ili kod pekara.

Za svatove se služila svatovska čorba, meso i sos, paprikaš i poslije toga faširta i kupus salata. Kako

kaže Julijana, kao djeca jedva su čekali neke svatove da mogu »jisti faširte i kupusa salate«.

»Ako je bilo lipo vreme i ako su svatovi bili veliki, pravili su se na dvoru. Ako su svatovi bili kasnije, pravili su se u pridnje i sridnje sobe. Svatovi su se pravili kad se prodađu kukuruzi i sirak. Oni koji su bili imućniji nisu morali gledati na to već su svatove pravili kad su tili«, kaže **Milorad Stojnić**.

Sastojci:

2,5 kilograma mljevenog mesa

6 češnjeva češnjaka

1 veća glavica crnog luka

papar

sol

5 jaja

pol vekne starog kruha

malo prezle (oko tri žlice)

malo mljevene paprike

Priprema:

U meso dodati jaja, sitno narezan crni luk i češnjak, kruh koji je prethodno potopljen u vodi i onda ocijeđen, prezlu i začine. Smjesu rukama dobro izmiješati. Napraviti dvije rude, staviti u namašćen pleh, namazati jajetom, od gore staviti još malo masti i peći. U električnim pećnicama peče se oko jedan sat. Služi se narezano na tanke kriške.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVODANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

*Astra
Telekom*

011 44 22 009

PROSLAVA PRAZNIKA HRVATSKE ZAJEDNICE

DAN IZBORA I. SAZIVA

HRVATSKOG NACIONALNOG VIJEĆA

U REPUBLICI SRBIJI

Svečana akademija proslave praznika hrvatske zajednice

Dana izbora I. saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća

u Republici Srbiji bit će održana u

Velikoj vijećnici Gradske kuće

13. XII. 2024.

s početkom u 19 sati.

U okviru akademije HNV dodjeljuje
priznanja za društveni rad,
doprinos obrazovanju i hrvatskoj kulturi
za 2024. godinu.